МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: «Інноваційні механізми розвитку фінансового ринку в Україні»

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМДз-24-1 групи,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

_____ Самчук Анни Віталіївни
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____ Онишко Світлана Василівна, д.е.н., професор,
(підпис) професор кафедри

Керівник освітньо-професійної
програми _____ Чуницька Ірина Іванівна, д.е.н., професор
(підпис)

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансових ринків та технологій
протокол від «22» січня 2026 № 7

Завідувач кафедри _____ Гудзь Олена Євгенівна д.е.н., професор
(підпис)

Ірпінь –2026

Реєстрація № 20 06.11.2025 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки _____ 03.11.2025 _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 85б. 10.02.2026 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Шолойко А.С.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

_____ Онищко С.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Діденко Л.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Чуницька І.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії; членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10			Онишко С.В.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100			

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - _____ балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
85	B	4 (добре)	10.01.2026	Шолойко А.С. Онишко С.В. Яцейко І.В. Чупилко І.І.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую
Завідувач кафедри фінансових ринків
та технологій
_____Олена БЕРЕСЛАВСЬКА
«_18_» _листопада_ 2024

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)
здобувачу вищої освіти
Самчук Анни Віталіївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту)
Інноваційні механізми розвитку фінансового ринку в Україні
Затверджена наказом ректора від 23.12.2024 р. № 1888
2. Строк здачі закінченої роботи _____
3. Мета роботи: обґрунтування та вдосконалення інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку України шляхом аналізу сучасних тенденцій його функціонування оцінки ефективності впроваджених фінансових інновацій та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення їх результативності.
Об'єкт дослідження: фінансовий ринок України в умовах цифрової трансформації
Предмет дослідження: інноваційні механізми, технології та інструменти, що забезпечують розвиток фінансового ринку України, а також їх вплив на ефективність функціонування його інститутів.
Орієнтована база дослідження нормативно-правові акти України, статистичні матеріали Національного банку України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку і Міністерства фінансів.
4. Вихідні дані до роботи: статистичні показники діяльності банків та небанківських фінансових установ, динаміка фінтех-сектору України, інформація про інноваційні технології та їх впровадження у фінансовій системі, офіційні звіти регуляторів та аналітичні матеріали щодо інноваційних механізмів, включаючи показники активів, кількості установ і структури фінансового ринку.
5. Перелік графічного матеріалу 7 таблиць, 10 рисунків
6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)
Розділ 1. Теоретичні основи дослідження інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку

1.1. Поняття, види та значення інновацій у фінансовому секторі
1.2. Особливості застосування інновацій на фінансовому ринку
Розділ 2. Аналіз стану фінансового ринку України та впровадження інновації
2.1. Сучасний стан та тенденції розвитку фінансового ринку України
2.2. Використання інновацій на фінансовому ринку України та їх ефективніс
Розділ 3. Спосіб удосконалення інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку в Укаїні

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів робот	
		За планом	Фактично
1	Підготовка 100% кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	до 27.06.2025	25.06.2025
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	до 30.09.2025	27.09.2025
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	11.12.2025 – 24.12.2025	17.12.2025
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	03.11.2025 – 05.12.2025	28.11.2025
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	03.11.2025 – 05.12.2025	03.12.2025
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	03.11.2025 – 05.12.2025	05.12.2025
7	ЗАХИСТ	20.01.2026 – 13.02.2026	20.01.2026 13.02.2026

8. Дата видачі завдання «__»_____ 2022

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту) _____ (підпис) Онишко С.В (прізвище, ініціали)

10.Гарант освітньо-професійної програми _____ (підпис) Чуницька І.І. д.е.н., професор (прізвище, ініціали)

11.Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ (підпис) Самчук А.В. (прізвище, ініціали)

РЕЦЕНЗІЯ
на випускну кваліфікаційну роботу (проєкт) здобувачки вищої освіти Державного податкового університету Самчук Анни Віталіївни на тему: «Інноваційні механізми розвитку фінансового ринку в Україні»

Робота присвячена важливій і сучасній проблемі – дослідженню інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку України в умовах цифрової трансформації, глобалізації та адаптації до міжнародних фінансових стандартів. Актуальність теми зумовлена зростаючою роллю фінансових інновацій у забезпеченні стабільності фінансової системи, підвищенні її ефективності та конкурентоспроможності національної економіки.

Кваліфікаційна робота відзначається системним і структурованим підходом до аналізу теоретичних та практичних аспектів функціонування фінансового ринку. Авторкою ґрунтовно розкрито сутність інновацій у фінансовому секторі, їх види та значення, а також визначено роль фінансових технологій і цифровізації у модернізації фінансової системи України.

Структура роботи є логічною та послідовною, чітко сформульовані мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, що забезпечує цілісність і наукову обґрунтованість викладу матеріалу. Теоретичний огляд ґрунтується на сучасних наукових джерелах, зокрема працях вітчизняних дослідників і аналітичних матеріалах фінансових інституцій. Використані методи аналізу, синтезу, порівняння, індукції та дедукції є релевантними темі дослідження та дозволили отримати аргументовані висновки. У роботі наведено практичні приклади оцінки сучасного стану фінансового ринку України та результативності впровадження інноваційних механізмів.

Сильні сторони роботи. Робота характеризується високим рівнем актуальності та практичної спрямованості. Здобувачка продемонструвала належний рівень теоретичної підготовки, уміння систематизувати наукові підходи до дослідження фінансових інновацій та аналізувати сучасні тенденції розвитку фінансового ринку. Перевагою роботи є комплексний підхід до оцінки інноваційних механізмів, а також логічне поєднання теоретичних положень із практичним аналізом.

Особливо слід відзначити обґрунтування перспектив подальшого розвитку фінансового ринку України з урахуванням цифровізації, розвитку фінансових технологій та змін у регуляторному середовищі. Запропоновані висновки та рекомендації мають прикладний характер і можуть бути використані у практичній діяльності фінансових установ та в процесі формування державної фінансової політики.

Недоліки та зауваження. Разом із позитивною оцінкою роботи доцільно зазначити, що аналіз інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку охоплює переважно дані попередніх років. У зв'язку з динамічними змінами фінансового середовища доцільним було б доповнити дослідження показниками та аналітичними матеріалами за 2025 рік, що дозволило б більш повно відобразити сучасний стан і актуальні тенденції розвитку фінансового ринку України. Зазначене зауваження має рекомендаційний характер і не знижує загальної позитивної оцінки роботи.

Загальні висновки та оцінка роботи. Кваліфікаційна робота є завершеним, самостійно виконаним науково-практичним дослідженням, здійсненим на належному теоретичному та методичному рівні. Вона відповідає вимогам, що висуваються до випускних кваліфікаційних робіт, а авторка продемонструвала достатній рівень фахової підготовки та аналітичних умінь. Робота заслуговує на позитивну оцінку, а її авторка – на присвоєння відповідного освітнього ступеня.

Рецензент: Полюхович Андрій Геннадійович, директор ТОВ «КУА «ВЕНТУРІКО»

Підпис, МП _____ Полюхович А.Г.
П.І.П.

«____» _____20___ р.

Відгук

керівника випускної кваліфікаційної роботи

на тему: «Інноваційні механізми розвитку фінансового ринку в Україні»

Самчук Анни Віталіївни

У сучасних умовах глобальної економічної трансформації фінансовий ринок України стає ключовим чинником стабільності та розвитку національної економіки. Його ефективність визначається не лише станом традиційних інститутів — банків, бірж, страхових компаній, — але й рівнем упровадження інноваційних технологій, що здатні забезпечити прозорість, швидкість та надійність фінансових операцій. У зв'язку з цим представлена кваліфікаційна робота, метою якої є в обґрунтування та вдосконалення інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку України на основі аналізу сучасних тенденцій його функціонування, оцінки ефективності впроваджених фінансових інновацій та формування практичних рекомендацій щодо підвищення результативності їх застосування, представляє науковий і практичний інтерес.

У дипломній роботі досліджено теоретичні основи інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку, узагальнено економічну сутність та основні види і значення інновацій у фінансовому секторі, а також особливості застосування інновацій на фінансовому ринку. Другий розділ присвячено аналізу сучасного стану фінансового ринку та впровадження інновацій. Це дозволило автору у третьому розділі окреслити способи удосконалення інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку в Україні. Зокрема зазначено роль цифровізації фінансових процесів, розвиток фінтех-сектору, який стимулює конкуренцію, розширює доступ населення до фінансових послуг та активізує інвестиційну діяльність, підвищення фінансової грамотності населення для формуванню стійкого попиту на сучасні фінансові послуги та зниження рівня тінізації економіки.

Здобувач вищої освіти Самчук Анна Віталіївна проводила роботу згідно графіку.

Робота виконана самостійно, в повному обсязі у відповідності до чинних вимог, рекомендується до захисту з оцінкою «добре».

Керівник випускної кваліфікаційної роботи _____ С. Онишко

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти Самчук Анни Віталіївни після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «22» 01 2025 №7 допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ Олена Гудзь

АНОТАЦІЯ

Інноваційні механізми розвитку фінансового ринку в Україні

Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні та вдосконаленні інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку України шляхом аналізу сучасних тенденцій його функціонування, оцінки ефективності впроваджених фінансових інновацій та формування практичних рекомендацій щодо підвищення результативності їх застосування.

У межах дослідження поставлено такі завдання:

- визначити сутність та класифікації інновацій у фінансовому секторі;
- дослідити особливості застосування інновацій на фінансовому ринку;
- проаналізувати сучасний стан фінансового ринку України;
- оцінити використання інновацій у фінансовій системі та їх ефективності;
- сформувати пропозицій щодо удосконалення інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку України.

Об'єктом дослідження є фінансовий ринок України в умовах цифрової трансформації.

Предметом дослідження є інноваційні механізми, технології та інструменти, що формують розвиток фінансового ринку України та впливають на ефективність функціонування його інститутів.

За результатами дослідження сформульовано висновки щодо сучасного стану фінансового ринку України, тенденцій його трансформації та впливу інноваційних механізмів; обґрунтовано рекомендації щодо підвищення ефективності впровадження фінансових інновацій, розвитку фінтех-сектору, удосконалення регуляторного середовища та зміцнення інституційної спроможності учасників ринку.

Кваліфікаційна робота містить 45 сторінок основного тексту, 7 таблиць, 10 рисунків, список використаних джерел із 65 найменувань, 5 додатків.

Ключові слова: фінансовий ринок, інноваційні механізми, фінансові технології, FinTech, цифрова трансформація, банківський сектор, небанківські фінансові установи, регулювання фінансового ринку.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2025 р.

Рік захисту кваліфікаційної роботи: 2025/2026 н.р.

ANNOTATION

Innovative Mechanisms for the Development of the Financial Market in Ukraine

The purpose of the qualification thesis is to substantiate and improve innovative mechanisms for the development of Ukraine's financial market by analyzing current trends in its functioning, assessing the effectiveness of implemented financial innovations, and forming practical recommendations aimed at increasing the efficiency of their application.

The research sets the following objectives:

- to determine the essence and classifications of innovations in the financial sector;
- to examine the peculiarities of applying innovations in the financial market;
- to analyze the current state of the financial market of Ukraine;
- to assess the use of innovations in the financial system and their effectiveness;
- to formulate proposals for improving innovative mechanisms for the development of Ukraine's financial market.

The object of the research is the financial market of Ukraine in the context of digital transformation.

The subject of the research is innovative mechanisms, technologies, and instruments that shape the development of Ukraine's financial market and influence the effectiveness of its institutions.

Based on the research results, conclusions have been drawn regarding the current state of the financial market of Ukraine, trends in its transformation, and the impact of innovative mechanisms; recommendations have been substantiated to enhance the effectiveness of financial innovation implementation, develop the fintech sector, improve the regulatory environment, and strengthen the institutional capacity of market participants.

The qualification thesis contains 45 pages of the main text, 7 tables, 10 figures, a list of references consisting of 65 sources, and 5 appendices.

Keywords: financial market, innovative mechanisms, financial technologies, FinTech, digital transformation, banking sector, non-banking financial institutions, financial market regulation.

Year of completion of the qualification thesis: 2025.

Year of defense of the qualification thesis: 2025/2026 academic yea

ЗМІСТ

ВСТУП 2

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ 4

1.1. Поняття, види та значення інновацій у фінансовому секторі 4

1.2. Особливості застосування інновацій на фінансовому ринку 11

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ..... 17

2.1. Сучасний стан та тенденції розвитку фінансового ринку України 17

2.2. Використання інновацій на фінансовому ринку України та їх ефективність 25

РОЗДІЛ 3. СПОСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ 39

ВИСНОВКИ..... 46

СПИСОК ВИКОРИТСАНИХ ДЖЕРЕЛ ..... **Error! Bookmark not defined.**

ДОДАТКИ..... **Error! Bookmark not defined.**

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації та швидкого розвитку інноваційних механізмів, фінансові ринки стають все більш складними та взаємопов'язаними. Інноваційні механізми розвитку фінансового ринку в Україні відіграють важливу роль у формуванні економічної стабільності та підвищенні конкурентоспроможності національної економіки. Вони відкривають нові можливості для підприємств, інвесторів та держави, сприяють розвитку фінансових інструментів і поліпшенню доступу до фінансів для різних секторів економіки. У зв'язку з цим, вивчення інноваційних механізмів фінансового ринку набуває особливої актуальності.

Інноваційні механізми, які включають цифровізацію банківських послуг, розвиток фінансових технологій, а також зміни в законодавчій та регуляторній сферах, сприяють модернізації фінансової системи України. Впровадження таких механізмів дозволяє не тільки покращити ефективність фінансових операцій, а й забезпечити прозорість ринку, підвищити рівень довіри до фінансових установ та залучити інвестиції, що сприяє економічному зростанню.

Актуальність теми обумовлена необхідністю адаптації українського фінансового ринку до нових умов глобальної економіки та вимог міжнародних стандартів. Інновації у фінансовій сфері дозволяють зменшити бар'єри для входу нових учасників на ринок, знизити транзакційні витрати та забезпечити більш ефективне використання ресурсів. Це особливо важливо для України, де розвиток фінансових інститутів та послуг є важливим фактором для стабільного економічного розвитку.

Метою дослідження є обґрунтування та вдосконалення інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку України шляхом аналізу сучасних тенденцій його функціонування, оцінки ефективності впроваджених

фінансових інновацій та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення їх результативності.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені наступні *завдання:*

- визначити поняття, види та значення інновацій у фінансовому секторі;

- розглянути особливості інновацій на фінансовому ринку;

- проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку фінансового ринку України;

- дослідити використання інновацій на фінансовому ринку України та їх ефективність

- визначити перспективи інноваційних механізмів на фінансовому ринку України.

Об'єктом дослідження є фінансовий ринок України в умовах цифрової трансформації.

Предметом дослідження є інноваційні механізми, технології та інструменти, що забезпечують розвиток фінансового ринку України, а також їх вплив на ефективність функціонування його інститутів.

У процесі дослідження для досягнення поставленої мети застосовані методи порівняння — для зіставлення традиційних і інноваційних підходів у розвитку фінансового ринку; аналізу — для оцінки стану фінансового ринку України та ефективності впроваджених інновацій; синтезу — для формулювання узагальнених висновків і пропозицій; а також індукції та дедукції — для побудови логічної структури дослідження від теорії до практики

Структура кваліфікаційної роботи складається зі вступу, трьох розділів, які включають чотири підрозділи, висновків, списку використаних джерел (65 найменувань) та п'яти додатків.

.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

1.1. Поняття, види та значення інновацій у фінансовому секторі

Поняття інновацій у фінансовому секторі охоплює впровадження нових ідей, технологій, процесів або продуктів, які покращують функціонування фінансових установ, підвищують ефективність ринку та відкривають нові можливості для учасників. Інновації в цьому контексті можуть стосуватися як технологічних рішень, так і організаційних змін, зокрема цифрових платформ для обслуговування клієнтів, автоматизованих систем управління ризиками, нових моделей інвестування, мобільних платіжних систем чи навіть криптовалют.

Серед основних видів інновацій у фінансовому секторі виділяють продуктові (введення нових фінансових послуг або інструментів), процесні (оптимізація внутрішніх процедур, наприклад, використання штучного інтелекту для оцінки кредитоспроможності), організаційні (зміна структури управління або бізнес-моделі) та маркетингові (нові підходи до просування послуг чи взаємодії з клієнтами). Окремо можна згадати регуляторні інновації (regtech), які спрощують виконання вимог законодавства.

Значення інновацій у фінансовій сфері полягає в їх здатності стимулювати конкуренцію, знижувати витрати на обслуговування, підвищувати доступність фінансових послуг для ширших верств населення, а також сприяти прозорості ринку. Вони також дозволяють фінансовим установам швидше адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, підвищуючи їхню стійкість і конкурентоспроможність. Особливо в умовах глобалізації та цифрової трансформації інновації стають ключовим чинником розвитку фінансової системи та забезпечення її відповідності сучасним викликам.

Один із найважливіших інструментів, який відкриває перед ними ці можливості, - це передові фінансові технології. Розглядаючи дослідження експертів, можна виділити кілька основних підходів до розуміння сутності FinTech (Додаток А).

Фінансові технології, відомі як Фінтех (скорочено від англ. «Financial Technology»), - це галузь, яка об'єднує компанії, що використовують технології та новаторські підходи для конкуренції з традиційними фінансовими організаціями, такими як банки та фінансові посередники, на ринку фінансових послуг. Для кращого розуміння особливостей Фінтеху та важливості цих технологій у економіці, розглянемо класифікації, запропоновані Міжнародним валютним фондом (МВФ), зокрема поділ їх на шість основних категорій (Додаток Б). Цей поділ базується на ключових функціях традиційної банківської системи, таких як управління ризиками, заощадження, кредитування та платіжні операції. В іншому дослідженні від Ernst & Young, яке називається «FinTech Adoption Index 2017», автори визначили 5 категорій, включаючи 17 основних послуг у сфері Фінтеху (Додаток В). Цей розподіл надає більш докладні характеристики та є більш актуальним порівняно з класифікацією МВФ [36].

Фінансові технології несуть в собі не лише еволюцію в підходах до просування та надання фінансових послуг, але й повністю перетворюють способи їх споживання та впровадження. Фінтех революціонізує виконання функцій фінансової системи через фінансові інститути та ринки, непередбачувано модифікуючи як їх структуру, так і звички, традиції й правила, за якими вони функціонували (Додаток Д).

Фінансовий сектор зазнає великих змін через впровадження нових технологій. Ця еволюція включає швидше та ефективніше обслуговування клієнтів, зручний доступ до фінансових послуг через мобільні додатки та онлайн-платформи, а також адаптацію фінансових регуляторів до вимог фінтеху для забезпечення стабільності та безпеки системи. Це також відкриває нові бізнес-моделі та інноваційні можливості, хоча з появою нових технологій

і інновацій цей процес залишається невичерпним, визначаючи нові стандарти для фінансового ринку [23].

Сучасний напрямок розвитку фінансового сектору визначається збільшенням впровадження цифрових рішень у наданні фінансових послуг та автоматизацією операційних процесів, що здійснюються фінансовими посередниками. Великий вплив на цю трансформацію має фінтех - галузь, яка суттєво впливає на зміни, інновації та тенденції банківської системи. Технологічний прогрес спонукає банки та інші учасники фінансового ринку до впровадження більш інноваційних методів та засобів, оскільки постійно з'являються конкурентоспроможні фінтех-компанії, що пропонують ті самі послуги, але за більш сучасними методами та з вигіднішими умовами для клієнтів [48].

Ринок інновацій у сфері фінтеху можна класифікувати на основі чотирьох основних критеріїв [53]:

1) Тип фінансової послуги, яка включає в себе платежі, перекази, розрахунки, депозити, позики, залучення капіталу, управління інвестиціями, страхування та послуги інфраструктурних учасників.

2) Категорія надавача фінтех-послуг, де розрізняють великі технологічні компанії, інфраструктурні компанії, діджитал-та необанки, незалежні фінтех-компанії, а також фінтех-підрозділи в банках та інших фінансових установах.

3) Вид інноваційної технології, що лежить в основі фінтех-інновацій, такі як блокчейн, смарт-контракти, маркетплейси, хмарні технології, штучний інтелект, аналітика та безпека даних, а також інтерфейси програмування додатків.

4) Цільовий споживчий сегмент, до якого відносяться фізичні особи (домогосподарства), малі і середні підприємства, великі підприємства, фінансові установи, регулятори, аудитори та технологічні компанії.

Таким чином, фінтех визначно впливає на перетворення фінансового сектору через залучення новітніх технологій та інноваційних підходів. Ця трансформація створює нові можливості для поліпшення якісного рівня

фінансових послуг та дозволяє більш гнучко адаптуватися до змін в сучасному економічному середовищі.

Взагалі, під фінансовими технологіями розуміють технології, які використовуються в сфері фінансів з метою оптимізації витрат, підвищення цінності їх продуктів, прискорення різних процесів та забезпечення безпеки. В широкому розумінні фінансові технології включають практично будь-яку технічну або програмну інтерпретацію фінансових процесів. Сучасні організації активно використовують фінансові технології з метою поліпшення та оптимізації фінансових послуг. Також на ринку конкурують FinTech-компанії (починаючи зі стартапів), які поєднують технології, орієнтованість на клієнта та гнучкі бізнес-моделі для зниження витрат, розширення бази клієнтів та збільшення своєї частки на ринку.

Ситуація в Україні, де банківський сектор зазнає змін та втратив деяку довіру населення, створює значний потенціал для росту FinTech-індустрії. Згідно з результатами опитування проведеного компанією "Pricewaterhouse Coopers", 83% підприємств, які входять до традиційного сектору фінансових послуг (сюди включають комерційні банки, страхові та інвестиційні компанії, брокерські фірми та інші організації), вбачають ризик втрати своєї частки ринку, яка може перейти до конкурентів, зокрема до компаній, що діють у сфері фінтех. Звіт "PwC" [55] наголошує, що в разі банків цей показник може досягти навіть 95%.

У порівнянні з традиційними установами, які надають фінансові послуги, компанії з сектору фінтех мають чимало переваг для споживачів. Вони розширюють можливості клієнтів, пропонуючи нові послуги за допомогою новітніх технологічних рішень. Цифрові фінансові технології дозволяють клієнтам отримувати доступ до інформації в будь-який час та в будь-якому місці. Інтернет-сервіси задовольняють їх потреби, забезпечуючи максимальний комфорт, недоступний для традиційних фінансових консультантів, які діють за звичайним графіком. Розглядаючи етапи

становлення сфери фінтеху, слід відзначити, що ця ідея не з’явилася недавно, і її розвиток можна поділити на три основні періоди (рис. 1.1).

Технологічні чинники, такі як Інтернет, мобільна телефонія, хмарні обчислення, робоконсультування, машинне навчання та аналіз великих даних, відіграють значну роль у прогресивному розвитку фінансових технологій на світовому рівні (табл. 1.1). Ці нововведення створюють значущий імпульс для "цифрового переосмислення" фінансового сектору, сприяючи покращенню якості фінансових продуктів та послуг, а також зниженню їх витрат [8].

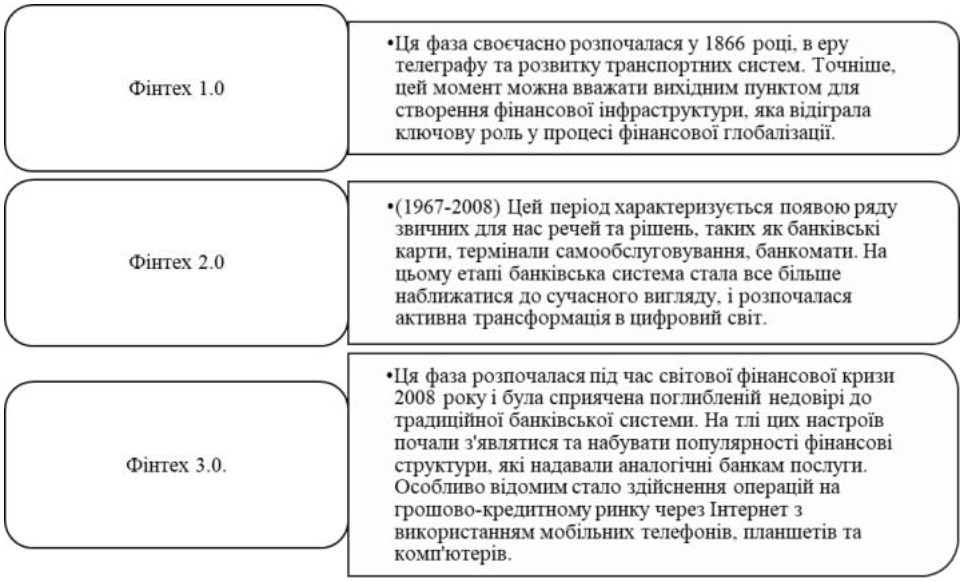

Рис. 1.1 Етапи становлення сфери фінтеху

Джерело: складено на основі [53]

Фінансові технології надають низку переваг для розвитку бізнесу, включаючи [28]:

1) Швидкість та ефективність. Електронні платежі та онлайн-банкінг забезпечують миттєві грошові трансфери, уникаючи затримок та збільшуючи швидкість операцій;

2) Зручність та доступність. Користувачі мають можливість виконувати фінансові операції з будь-якого місця та у будь-який час завдяки мобільним додаткам та онлайн-платформам;

3) Зниження витрат. Електронні платежі замінюють традиційні чеки та готівку, що дозволяє економити на друку, обробці та обслуговуванні;

4) Покращений доступ до фінансування. Краудфандингові платформи та інші інноваційні моделі фінансування допомагають підприємствам залучати кошти безпосередньо від інвесторів або позичальників;

5) Автоматизація та оптимізація процесів. Фінансові технології дозволяють автоматизувати різноманітні фінансові процеси, включаючи облік, фінансовий аналіз та звітність. Це сприяє зниженню ризиків помилок, підвищенню точності та зосередженню на стратегічних аспектах діяльності;

6) Покращена аналітика та прийняття рішень. Фінансові технології надають доступ до потужних аналітичних інструментів, які дозволяють збирати, аналізувати та інтерпретувати великі обсяги фінансових даних.

Таблиця 1.1

Передові технології «FinTech»

Технології	Особливості
Необанкінг	Основна ідея необанкінгу полягає у тому, що він надає клієнтам більш зручний, швидкий та доступний спосіб отримання фінансових послуг, порівняно з традиційними банками. Компанії необанкінгу зазвичай працюють в онлайн-середовищі та використовують мобільні додатки або цифрові платформи для здійснення фінансових операцій.
Штучний інтелектта машинне навчання	Чат-боти, голосові та віртуальні помічники еволюціонують і вже використовуються для інформування клієнтів, здійснення фінансових операцій, оцінювання кредитоспроможності, визначення ризиків.
Фінансові екосистеми	Основна ідея фінансових екосистем полягає у створенні інтегрованого середовища, де клієнти можуть отримати доступ до різноманітних фінансових послуг через одну платформу або додаток. Це дозволяє забезпечити зручність, швидкість та ефективність обслуговування, а також підвищити рівень інноваційності та конкурентоспроможності фінансового сектору.
Криптовалюта	Темпи зростання криптоіндустрії у світовому масштабі випереджають усі традиційні галузі. У 2021 р. обсяг ринку криптовалют зріс у п’ять разів. Венчурні інвестори вклали в блокчейн-екосистему 33 млрд дол. США.
Open banking	Концепція, яка передбачає відкритий доступ до банківських даних та послуг для сторонніх фінансових сервісів шляхом використання відкритих програмних інтерфейсів (API). Ця концепція дозволяє клієнтам ділитися своїми фінансовими даними з іншими фінансовими установами або сервісами, забезпечуючи більшу гнучкість, персоналізацію та інновації в області фінансових послуг.

Продовження таблиці 1.1

Фінансові P2P-платформи	Передбачають використання специфічних фінансових продуктів, для різних типів та категорій споживачів. Сюди можна віднести краудфандінг, краудінвестінг, краудлендінг і т. д.
Робоконсалтинг і робоінвестування	Використання автоматизованих систем та алгоритмів для надання фінансових порад та керування інвестиціями без прямої участі людини. Вони також можуть надати більш об'єктивні рекомендації на основі аналізу великих обсягів даних та експертних моделей.

Джерело: складено на основі ***[Error! Reference source not found.*** *с. 508]*

Незважаючи на багато переваг, фінансові технології також не позбавлені недоліків, які можуть вплинути на зростання та стійкість бізнесу:

1) Кібербезпека. Використання фінансових технологій може підвищити загрозу кібератак та порушень безпеки даних.

2) Залежність від технологій. Застосування фінансових технологій передбачає наявність відповідної технічної інфраструктури, програмного забезпечення та доступу до Інтернету. Проблеми зі зв'язком або технічні збої можуть призвести до перебоїв у фінансових операціях та обслуговуванні клієнтів.

3) Регуляторні обмеження. Фінансові технології підпадають під суворі регуляторні вимоги та стандарти.

4) Високі витрати на впровадження. Інтеграція фінансових технологій у бізнес вимагає серйозних інвестицій у інфраструктуру, розробку та впровадження спеціалізованого програмного забезпечення та підготовку персоналу.

Важливо усвідомлювати, що кожен бізнес має власні унікальні вимоги та обставини. Тому перед імплементацією фінансових технологій важливо провести ретельний аналіз їх плюсів та мінусів, а також врахувати специфіку самого підприємства. Запровадження передових технологій у сфері фінансових послуг повинно гарантувати сталий розвиток фінансового сектору та мати лише позитивний вплив на економічний зріст ринку. Проте, розглядаючи цю тему більш глибоко, важливо зазначити, що FinTech також приховує в собі низку загроз та ризиків для банківської системи та традиційних фінансових посередників (Додаток Ж). Завдяки руйнуванню

стандартів надання послуг та дезінтермедіації фінансових установ можуть виникнути значні труднощі в операційній діяльності фінансової системи.

Отож, в нинішніх умовах глобальної економіки, зростання сучасних фінансових технологій визначається як важливий крок для успішного розвитку підприємництва. Швидкість, ефективність та зручність, які надають фінансові технології, сприяють оптимізації фінансових операцій та підвищенню продуктивності. Враховуючи ці аспекти, компанії можуть використовувати можливості FinTech як потужний інструмент для збільшення конкурентоспроможності, розширення ринків та досягнення успіху в умовах економічної глобалізації.

1.2. Особливості застосування інновацій на фінансовому ринку

Після глобальної фінансової кризи 2008 року відбувся стрімкий розвиток інноваційних підходів у сфері фінансових послуг, що в свою чергу призвело до народження нового технологічного сегменту - фінтех. Відгук на небезпеку, яку відкрила глобальна фінансова криза, стимулював необхідність фінансових установ пристосовуватися до непередбачуваних змін у бізнес-середовищі. Це вимагало від них збільшення стандартів управління ризиками та підвищених вимог до їхньої діяльності.

Фінтех, або фінансові технології, стали своєрідним каталізатором перетворень у фінансовому секторі. Вони надали можливість як банкам, страховим компаніям, так і іншим гравцям на ринку реагувати на виклики та можливості швидко змінюючогося економічного ландшафту. Відкриття нових способів обробки даних, аналізу ризиків та надання фінансових послуг через цифрові платформи дало змогу покращити якість обслуговування клієнтів та ефективність операцій. Цей новий технологічний напрямок також дозволив стартапам і малим компаніям вступити на фінансовий ринок з меншими витратами на інфраструктуру. Вони могли експериментувати з інноваціями,

швидко впроваджувати нові підходи та послуги, завдяки чому посилювалася конкуренція і сприялося зростанню якості послуг загалом.

Дослідники виділяють наступні ключові інфовації на фінансовому ринку [36]:

1) У порівнянні зі звичайними фінансовими інноваціями, FinTech інновації приводять не лише до створення нових фінансових продуктів та технологій (процесів), але також до появи нових бізнес-моделей фінансових посередників та учасників ринку - компаній Фінтех;

2) Фінтех визначається як радикальні інновації («проривні технології»), що суттєво змінюють окремі фінансові послуги та фінансовий ринок в цілому;

3) Інформаційні технології обов'язково є базовою концепцією, що лежить в основі інновацій Фінтех, і часто вони також є інноваційними.

Дослідження та аналіз ефективних фінансових систем відкривають можливість виявити передові практики сучасності, а також провести ретроспективний аналіз досвіду розвинених країн з метою його впровадження у країнах у розвитку. При цьому важливим залишається питання «регуляторної дилеми», яке полягає в знаходженні балансу між державним втручанням у поширення інновацій.

Занадто м'який підхід може призвести до набуття фінансовими установами конкурентної переваги над традиційними банками, що створює ризики для інвесторів та клієнтів. З іншого боку, надмірні обмеження стримують поширення інновацій [8]. Китай, Індія, Сполучені Штати Америки, Бразилія, Німеччина та Велика Британія є лідерами у впровадженні інноваційно-інформаційних технологій у фінансові установи. Цінним є досвід Європейського Союзу (ЄС), який створив технологічно нейтральну правову базу, спрямовану на адаптацію до інновацій. Один з ключових законодавчих документів ЄС - стратегія Єдиного цифрового ринку (DSM) Європейської комісії [2].

Мета цього документа полягає в створенні єдиного ринку цифрових товарів та послуг у ЄС, а також поширенні керівних принципів та

рекомендацій для держав-членів та фінансових установ щодо використання інноваційно-інформаційних технологій.

Серед головних ініціатив Стратегії можна виділити [23]:

- забезпечення доступу до онлайн-продуктів і послуг для споживачів та компаній;

- створення середовища для зростання цифрових мереж і послуг;

- максимізація потенціалу зростання європейської цифрової економіки;

- поширення цифрових навичок серед громадян;

- створення справедливого, відкритого та безпечного цифрового середовища;

- покращення транскордонної торгівлі в межах ЄС.

Серед нормативно-правових актів також варто відзначити Директиву щодо платіжних послуг PSD2, яка була введена у 2015 році з метою підвищення конкуренції у фінансовому секторі та сприяння інноваціям, одночасно надаючи вагому значенню правам та захисту споживачів. Загальний регламент щодо захисту даних (GDPR), прийнятий у 2018 році, націлений на збереження конфіденційності та особистих даних громадян ЄС [18].

Серед інших ініціатив слід відзначити Закон «Про цифрові послуги» (DSA) та Закон «Про цифрові ринки», які набрали чинності у 2022 році, і спрямовані на забезпечення безпеки підприємств та споживачів послуг, а також поліпшення регулювання цифрового простору. Використання штучного інтелекту є однією з ключових пріоритетних сфер для ЄС, що підтверджується низкою документів, у тому числі ініціативою «Штучний інтелект для Європи» (COM(2018) 237), розробкою Керівних принципів етики штучного інтелекту (2019) та Звіту про політичні рекомендації щодо штучного інтелекту (2019) [11].

Стратегія цифрових фінансів ЄС націлена на поширення використання передових інноваційно-інформаційних технологій, таких як великі дані, кібербезпека, блокчейн, сумісність, фінансова стабільність та фінансові та IT-

навички. Крім того, було запущено Обсерваторію та форум блокчейнів ЄС, впроваджено План дій у галузі фінансових технологій, розроблено Стратегію кібербезпеки ЄС, а також План дій стосовно фінансових послуг для споживачів та Союз ринків капіталу. Стратегія передбачає розвиток новаторських моделей бізнесу та впровадження передових технологій. До цього входить створення FinTech-лабораторій. Також важливим напрямком є підвищення рівня кібербезпеки та надійності фінансової системи, а також посилення захисту інвесторів, споживачів та конфіденційності даних.

Законодавство США спрямоване на забезпечення ефективності та безпеки використання фінансових технологій для громадян. Для цього обов'язковою є відповідність регуляторним вимогам, а також співвідношення з діяльністю різних регуляторних органів, таких як Бюро Фінансового Захисту Споживачів, Федеральна Корпорація Страхування Депозитів, Офіс Контролера Валюти, SEC, Федеральна торгова комісія, Комісія з торгівлі товарними ф'ючерсами, Мережа боротьби з фінансовими злочинами та FINRA [18].

Був створений Офіс Інновацій з метою сприяння інтеграції та створення інновацій в сфері фінансів. Паралельно з цим, при допомозі вказаних організацій було винайдено Стратегічний Центр для Інновацій та Фінансових Технологій, який підтримує застосування інноваційно-інформаційних технологій фінансовими установами, а також Офіс

Фінансових Інновацій для нагляду за відповідністю поточного законодавства діяльності у сфері FinTech. Додатково, на рівні законодавства здійснюється вдосконалення правил з охорони конфіденційності особистих даних споживачів та протидії кіберзлочинності. Основна мета влади полягає у поєднанні традиційної фінансової системи з інноваціями у фінансовій галузі, а також у забезпеченні максимальної доступності цих послуг для населення. В рамках програми здійснюється розвиток ініціативи «Цифрова Індія», впровадження електронних підписів, підтримка урядом ініціативи Aadhar (біометрична ідентифікація, яка не вимагає KYC), картки RuPay, національної

оптоволоконної мережі, Програми Прадхан Мантрі Джан Дхан Йоджна, Системи Більшовикського Рахунку Бхарат [1].

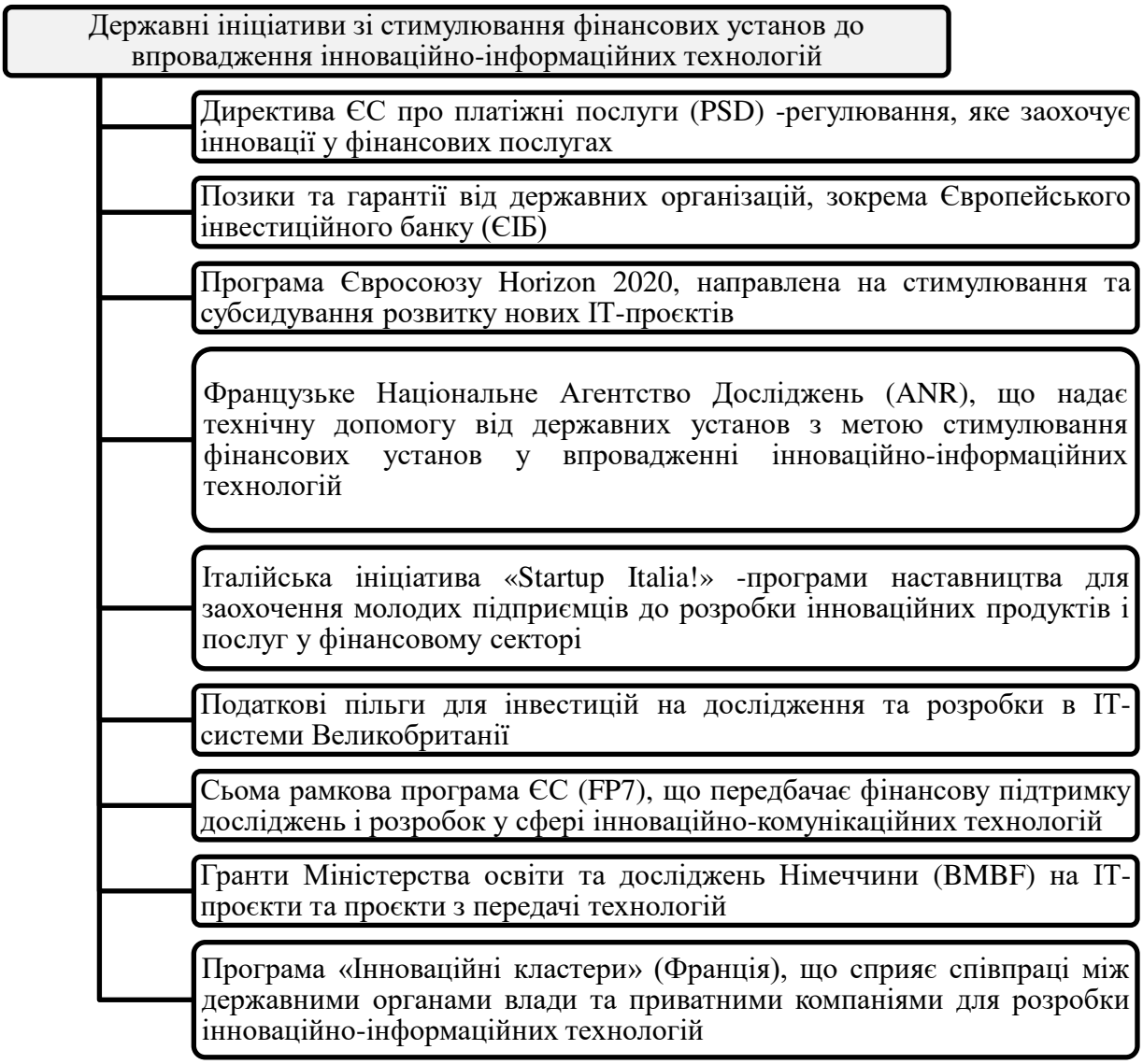

Рис. 1.2 Закордонний досвід державного стимулювання впровадження інноваційно-інформаційних технологій фінансовими установами

Джерело: складено на основі [50]

Беручи до уваги зазначений досвід державного підтримування інноваційно-інформаційних технологій у фінансовому секторі, можна стверджувати, що головний акцент зроблений на фінансові установи та регулюючі органи, з метою підвищення конкурентоспроможності та продуктивності фінансової галузі.

Однак ефективна реалізація державної стратегії можлива лише за умови спільного розуміння всіх сторінних учасників переваг від запроваджуваних

ініціатив, якою чином нивелюючи вплив політичних, юридичних та соціальних перешкод на шляху інновацій у фінансовому секторі. Рис. 1.2 демонструє іноземний досвід державної підтримки впровадження інноваційно-інформаційних технологій фінансовими установами.

Підсумовуючи, європейське законодавство націлене на зміцнення єдності в рамках єдиного ринку ЄС у фінансовому секторі, підтримку інновацій та інтеграцію фінансової системи, а також забезпечення безпеки для учасників ринку цінностей. У США використання інноваційно-інформаційних технологій знаходить широкий розповсюдження завдяки сприятливому економічному середовищу та підтримці регуляторної політики, спрямованої на сприяння інноваційному розвитку.

Застосування інновацій на фінансовому ринку має низку особливостей, зумовлених динамічним розвитком фінансових технологій, зростаючими вимогами до швидкості обробки інформації, безпеки транзакцій та персоналізації фінансових послуг. Сучасний фінансовий ринок перебуває під впливом цифровізації, що виявляється у впровадженні фінтех-рішень, блокчейн-технологій, смарт-контрактів, штучного інтелекту та великих даних, які забезпечують автоматизацію процесів і підвищення ефективності операцій.

Інновації змінюють не лише інструменти, а й підходи до регулювання, управління ризиками, взаємодії з клієнтами та партнерськими структурами. Водночас такі зміни потребують адаптації нормативної бази, захисту конфіденційної інформації та підвищення фінансової грамотності населення.

Таким чином, особливістю інновацій у фінансовому секторі є їхня комплексна дія — вони трансформують інфраструктуру ринку, створюють нові продукти та послуги, змінюють поведінку учасників ринку і водночас вимагають нових підходів до управління та регулювання.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

2.1. Сучасний стан та тенденції розвитку фінансового ринку України

Фінансовий ринок України на сьогодні є важливою складовою фінансової інфраструктури держави. Його основною метою є задоволення потреб кінцевих споживачів, які використовують різноманітні фінансові інструменти для досягнення своїх цілей. Модель цього ринку орієнтована на кінцевих споживачів фінансових послуг, що визначають основні принципи його функціонування.

Для забезпечення ефективної роботи суб'єктів господарювання створюються умови, орієнтовані на потреби споживачів. Ключовими принципами є клієнтоорієнтованість та уважність до потреб користувачів. Для досягнення цієї мети учасники ринку повинні тісно співпрацювати, координувати свої дії та спрямовувати зусилля на створення актуальних сервісів та продуктів. Прозорість і взаємна повага серед усіх учасників ринку є необхідними умовами для ефективної роботи фінансової інфраструктури.

Сучасна інфраструктура фінансового ринку України функціонує завдяки скоординованій діяльності чотирьох основних гравців фінансового сектору: Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства фінансів України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Ці органи працюють разом для забезпечення стабільності та розвитку фінансового сектору, реалізуючи Стратегію розвитку фінансового сектору до 2025 року. Вони є невід'ємною частиною «фінансового фронту», що підтримується завдяки їх узгодженій діяльності [21].

Для аналізу поточного стану та динаміки розвитку інфраструктури фінансового ринку будемо використовувати дані про кількість посередників, обсяги їх активів і наданих послуг.

У табл. 2.1 наведено динаміку кількості фінансових установ в Україні за період з 2020 по 2024 роки.

Упродовж 2020–2024 років в Україні спостерігається суттєве скорочення кількості фінансових установ, що вказує на глибокі трансформаційні процеси у фінансовому секторі. Загальна кількість таких установ зменшилася з 1867 у 2020 році до 805 у 2024 році, тобто на 1062 одиниці або на 43,12%. Це свідчить про посилення регуляторних вимог, консолідацію ринку та, ймовірно, вихід з нього дрібних або менш ефективних гравців у зв'язку з економічними викликами, зокрема воєнним станом та загальною нестабільністю.

Найбільшою групою серед усіх фінансових установ залишаються фінансові компанії, хоча і в цій категорії відбулося суттєве скорочення: їхня кількість зменшилася майже вдвічі – з 960 у 2020 році до 465 у 2024 році (мінус 495 установ або 48,44%). Питома вага цієї категорії, попри скорочення в абсолютному вимірі, зросла до 57,76%, що свідчить про те, що решта типів установ скорочувались ще швидше. Це може свідчити про відносну стійкість цього сегменту та більшу адаптивність до кризових умов.

Найбільш драматичне скорочення спостерігається серед кредитних спілок та страхових компаній. Так, кредитних спілок стало менше на 218 одиниць, що становить скорочення на 32,30%. Їхня частка в структурі фінансових установ також зменшилася – з 17,25% до 12,92%. Ще більша відносна втрата у страхових компаній: зменшення на 145 одиниць або 30,95%, з одночасним падінням питомої ваги з 11,25% до 8,07%. Такі зміни можуть свідчити про втрату довіри до цих інструментів серед населення або про жорсткіші вимоги до капіталізації та звітності.

Цікавим є динамічне зростання питомої ваги банків у загальній структурі фінансового ринку – з 3,91% у 2020 році до 7,70% у 2024 році, попри

незначне абсолютне скорочення з 73 до 62 банків. Це свідчить про порівняно вищу стабільність банківського сектору в умовах загального спаду.

Таблиця 2.1

Динаміка кількості фінансових установ в Україні протягом 2020–2024років

Фінансова установа	2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення 2024 р. до 2020 р.	
	Кількість	Питома вага,%	Кількість	Питома вага,%	Кількість	Питома вага,%	Кількість	Питома вага,%	Кількість	Питома вага,%	Абсолютне	Відносне
Страховики	210	11,25	155	9,19	128	9,85	101	10,37	65	8,07	-145	30,95
Кредитні спілки	322	17,25	278	16,48	162	12,46	133	13,66	104	12,92	-218	32,30
Фінансові компанії	960	51,42	922	54,65	760	58,46	531	54,52	465	57,76	-495	48,44
Ломбарди	302	16,18	261	15,47	183	14,08	146	14,99	109	13,54	-193	36,09
Банки	73	3,91	71	4,21	67	5,15	63	6,47	62	7,70	-11	84,93
Всього	1867	100	1687	100	1300	100	974	100	805	100	-1062	43,12

Джерело: [20]

У результаті, на фінансовому ринку України за аналізований період відбулося значне скорочення кількості установ у всіх основних категоріях, що свідчить про структурні зміни в галузі, ймовірно, пов’язані з економічними викликами та змінами в нормативно-правовому середовищі. Це створює нові можливості для розвитку деяких сегментів фінансового ринку, таких як банки та фінансові компанії, але також вказує на потребу в оптимізації та підвищенні ефективності роботи інших установ.

Варто зазначити, що 87% загального прибутку банків, що складає 112,95 мільярдів гривень, припадає на першу десятку банків, серед яких такі великі установи, як АТ «ПриватБанк», АТ «ОщадБанк», АТ «Сенс Банк», АТ «Укрексімбанк», АБ «Укргазбанк» тощо. До цього рейтингу входять 4 державні банки, 4 банки з іноземним капіталом та 2 приватні банки.

Згідно з даними аналітиків Opendatabot, 61,5% загального прибутку належить 5 державним банкам. Зокрема, АТ КБ «ПриватБанк» заробив 41,7% цього показника, що становить 54,46 мільярдів гривень. ПриватБанк стабільно

утримує лідерські позиції, і за минулий рік його доходи подвоїлися в порівнянні з 2021 роком [24].

Водночас, інші сектори фінансового ринку зазнали значних змін. Кількість кредитних спілок, фінансових компаній та ломбардів суттєво скоротилася за останні роки. Кількість кредитних спілок зменшилася з 322 у 2020 році до 143 у 2023 році, що відображає зниження на 55%. Кількість фінансових компаній також зменшилася з 960 до 594, що складає зниження на 38% [23].

На рис. 2.1 наочно представлена динаміка кількості фінансових установ в Україні протягом 2020 – 2024 років. Можна зробити висновок, що відбувається концентрація ринку навколо більш стійких установ, а структура фінансової системи України змінюється у напрямі меншої кількості, але потенційно сильніших гравців.

Причини цих змін різноманітні, зокрема вони пов’язані з економічними факторами, регуляторними змінами та технологічними інноваціями. Одним із визначальних викликів для фінансового сектора стала війна, яка поставила перед ним завдання адаптації та ефективного управління ризиками. З початком повномасштабного вторгнення росії на територію України не було створено жодної нової фінансової установи, однак значна частина учасників ринку припинила свою діяльність.

Таким чином, важливо продовжувати спостереження за цими тенденціями та оцінювати їхній вплив на фінансову стабільність і економічний розвиток країни.

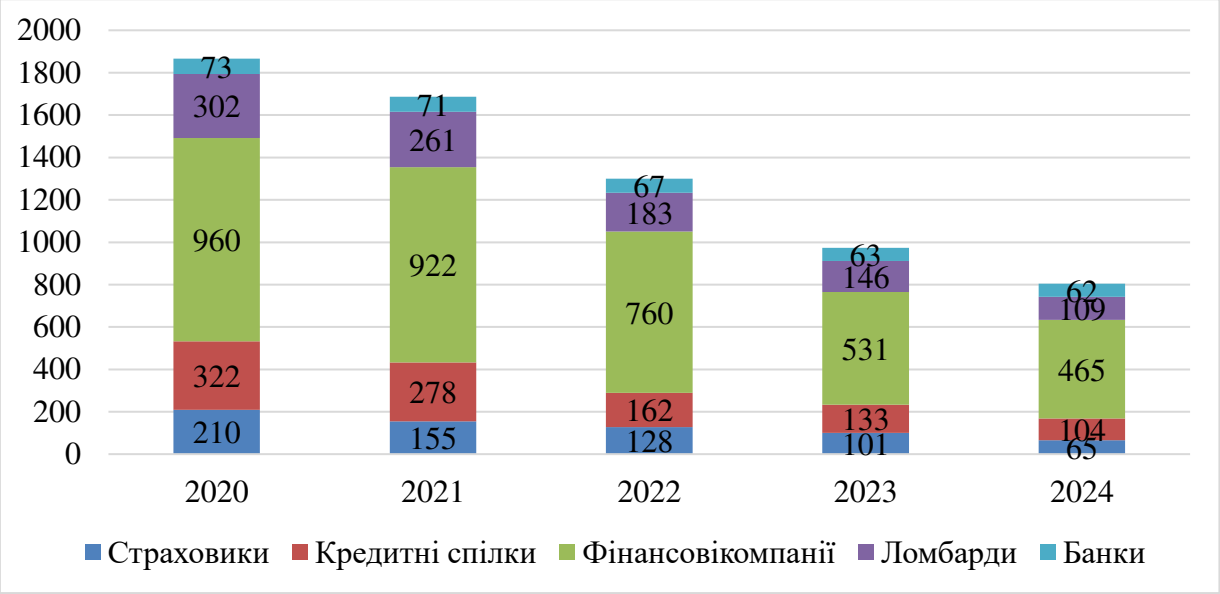

Рис. 2.1 Динаміка кількості фінансових установ в Україні протягом у 2020-2024 рр.

Джерело: [20]

Активи небанківського фінансового сектору також зазнали змін у контексті макроекономічної нестабільності останніх років. Структура активів фінансового сектору за типами установ представлена в табл. 2.2.

У період з 2020 по 2024 рік активи фінансових установ в Україні демонструють стабільну тенденцію до зростання, що свідчить про поступове зміцнення фінансової системи навіть попри складну макроекономічну та політичну ситуацію.

Таблиця 2.2

Динаміка активів фінансових установ в Україні протягом 2020 – 2024 рр.

Фінансова установа	2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік	2024 рік			Відхилення 2023 р. до 2020 р.	
	Сума, млн. грн	Питома вага, %	Сума, млн. грн	Питома вага, %	Сума, млн. грн	Питома вага, %	Сума, млн. грн	Питома вага, %	Сума, млн. грн	Питома вага, %	Абсолютне	Відносне
Страховики	64903	3,12	64737	2,77	70298	2,63	74412	2,42	72819	2,00	7916	112,20
Кредитні спілки	2317	0,11	2330	0,1	1449	0,05	1422	0,05	1266	0,03	-1051	54,64
Фінансові компанії	186572	8,97	216406	9,24	243997	9,13	250442	8,13	310261	8,51	123689	166,30

Продовження таблиці 2.2

Ломбарди	3854	0,19	4289	0,18	4101	0,15	3847	0,12	4130	0,11	276	107,16
Банки	1822841	87,62	2053232	87,7	2353939	88,04	2748813	89,28	3258508	89,35	1435667	178,76
Всього	2080487	100	2340994	100	2673784	100	3078936	100	3646984	100	1566497	175,29

Джерело: [20]

Загальна сума активів зросла з 2,08 трлн грн у 2020 році до 3,65 трлн грн у 2024 році, тобто майже на 1,57 трлн грн, що еквівалентно приросту на 175,29%. Така динаміка вказує на те, що фінансові інститути активно адаптуються до умов кризи, нарощуючи обсяги операцій і капіталу.

Основним рушієм цього зростання залишаються банки, на які припадає понад 89% всіх активів у 2024 році. Їхній приріст активів склав 1,43 трлн грн, або 178,76% у порівнянні з 2020 роком. Це підтверджує провідну роль банківського сектору у фінансовій системі країни та його здатність до масштабного нарощення капіталу, навіть попри скорочення кількості банків. Посилення ролі банків супроводжується не лише зростанням обсягів, а й зростанням їх питомої ваги у загальній структурі активів, що свідчить про централізацію фінансових ресурсів.

Фінансові компанії також показали відчутне зростання – з 186,6 млрд грн у 2020 році до 310,3 млрд грн у 2024 році (приріст 166,3%). Хоча їх частка в загальному обсязі активів є набагато меншою, ніж у банків, вони залишаються другим за впливом гравцем на ринку небанківських фінансових послуг. Їхній поступовий розвиток свідчить про гнучкість і попит на альтернативні фінансові інструменти, зокрема у сфері мікрофінансування, лізингу та факторингу.

У той же час деякі категорії установ демонструють зниження активів. Зокрема, кредитні спілки зазнали значного скорочення активів — майже удвічі, з 2,3 млрд грн до 1,27 млрд грн (зменшення на 54,64%), що може вказувати на втрату позицій через недостатню конкурентоспроможність або високі ризики. Страхові компанії і ломбарди зберігають обмежену роль на ринку: попри невелике абсолютне зростання активів, їхня питома вага

зменшується. Загалом, структура фінансових активів демонструє посилення ролі великих гравців, зокрема банків та фінансових компаній, на фоні зменшення присутності менших установ.

Отже, основними тенденціями в динаміці активів фінансових установ є значне зростання активів банків та фінансових компаній, зниження частки страхових компаній та падіння активів кредитних спілок, що вказує на зміни в структурі фінансового ринку України в цілому.

Збільшення активів страховиків на 8 472 млн грн, що становить 13,05%, свідчить про позитивні тенденції в цьому секторі та зростання інтересу населення до страхових послуг. Динаміка змін у розмірі активів фінансових установ в Україні за період 2020–2024 років зображена на рис. 2.2.

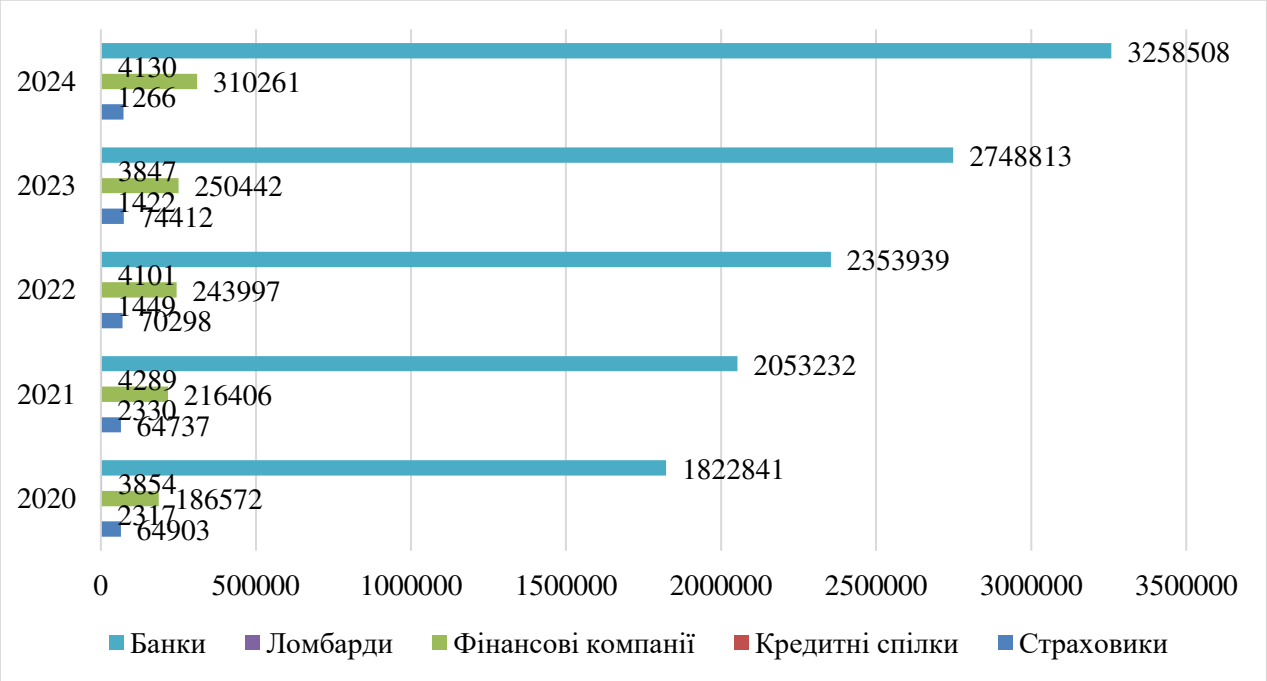

Рис. 2.2. Динаміка розміру активів фінансових установ в Україні протягом 2020-2024 років

Джерело: [20]

Аналіз ключових показників фінансового ринку за досліджуваний період свідчить про поступову адаптацію як банківського, так і небанківського секторів до умов воєнного стану.

Першим важливим сигналом є відновлення діяльності відділень банків у звільнених від окупації районах, а також налагодження робочих процесів,

адаптованих до повітряних тривог. Це сприяло стабілізації довіри клієнтів, збільшенню обсягів депозитів, як у гривні, так і у валюті, та зміцненню ліквідності банківської системи, навіть в умовах конфлікту. Варто зазначити, що ця позитивна динаміка стала можливою завдяки підвищенню процентних ставок на гривневі депозити.

Фінансовий сектор загалом працював у сприятливих макроекономічних умовах, про що свідчить звіт Національного банку. Одними з головних факторів цього результату стали тривалий приплив коштів від клієнтів, активізація кредитування бізнесу та населення, а також висока операційна ефективність.

Небанківський фінансовий сектор переживає інтенсивну трансформацію. Збільшення вимог до фінансової стійкості та якості активів призвело до того, що деякі страхові компанії залишили ринок. Однак в цілому сектор виявився стійким до викликів, а обсяги операцій залишаються невеликими, що знижує системні ризики в даному сегменті.

У сфері платіжних послуг функціонують 21 внутрішня платіжна система, створена резидентами, а також 16 міжнародних платіжних систем, розроблених нерезидентами. Додатково на ринку працюють постачальники фінансових платіжних послуг, серед яких 19 платіжних установ, 11 фінансових установ, що мають право надавати платіжні послуги, один банк-емітент електронних грошей та один оператор поштового зв’язку [42, с. 80].

Отже, фінансовий ринок України має ключову роль в економіці країни, задовольняючи потреби населення та бізнесу у фінансових послугах. Стабільність банківського сектору та трансформація небанківського фінансового сектору демонструють необхідність постійної адаптації та вдосконалення фінансових послуг, щоб задовольняти різноманітні потреби суспільства та сприяти економічному зростанню.

2.2. Використання інновацій на фінансовому ринку України та їх ефективність

На сьогоднішній день цифрові технології проникли майже в усі сфери економіки, спрощуючи виконання господарських процесів та надання фінансових послуг клієнтам. Згідно з визначенням міжнародної організації OECD, економіка вважається цифровою, якщо в країні наявна необхідна інфраструктура, комунікаційні засоби та програмне забезпечення, що дозволяють економічним суб'єктам використовувати Інтернет, комп'ютерні мережі та мобільні додатки на смартфонах для проведення трансакцій, оплати рахунків та інших фінансових операцій.

У світі існують два основні етапи впливу інноваційних механізмів на розвиток фінансового ринку [57]:

1) Період після світової фінансової кризи у 2008 році, коли банки змушені були адаптуватися до нових реалій. Регулятори посилили вимоги до капіталу, введено нові стандарти управління ризиками та більш суворі вимоги до виконання процедур KYC (Know Your Customer – «Знай Свого Клієнта») та AML (Anti-Money Laundering - процедура протидії відмиванню грошей) [57].

У цей же час Інтернет став повсюдним явищем, зросла популярність смартфонів і мобільних додатків не тільки в розвинених країнах, поширилися соціальні мережі, а такі технологічні гіганти, як Amazon, Facebook, Google, Apple та Microsoft, розробили інноваційні продукти й послуги, що встановили нові стандарти якості, швидкості та зручності для споживачів.

Міграція працівників збільшилась, що призвело до зростання обсягів грошових переказів, а малі та середні підприємства почали шукати альтернативні шляхи фінансування своєї діяльності. Саме ці фактори послужили причиною з'явлення та росту нових інноваційних механізмів на фінансовому ринку.

Один з важливих сегментів фінансового ринку - фондовий ринок, в Україні є недорозвиненим та малоефективним через політичні та соціально-

економічні фактори. Основні причини цього стану - недостатня відповідність нормативно-законодавчої бази сучасним реаліям бізнесу, низький рівень захисту прав інвесторів та інформаційної прозорості, а також недостатня обізнаність про переваги фондового ринку.

З цієї причини, виникає необхідність активного впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності національного фондового ринку та зміцнення його взаємодії зі світовими ринками капіталів.

2) Період сучасності відзначається світовою нестабільністю, спричиненою пандемією коронавірусу COVID-19 та війнами, які призвели до швидкого зростання обсягів електронної комерції та попиту на онлайн-продукти на фінансовому ринку. Наприклад, у Європейському Союзі (ЄС) щотижня кількість користувачів фінтех-застосунків збільшується приблизно на 70% через необхідність соціального дистанціювання та зручність (рис. 2.3).

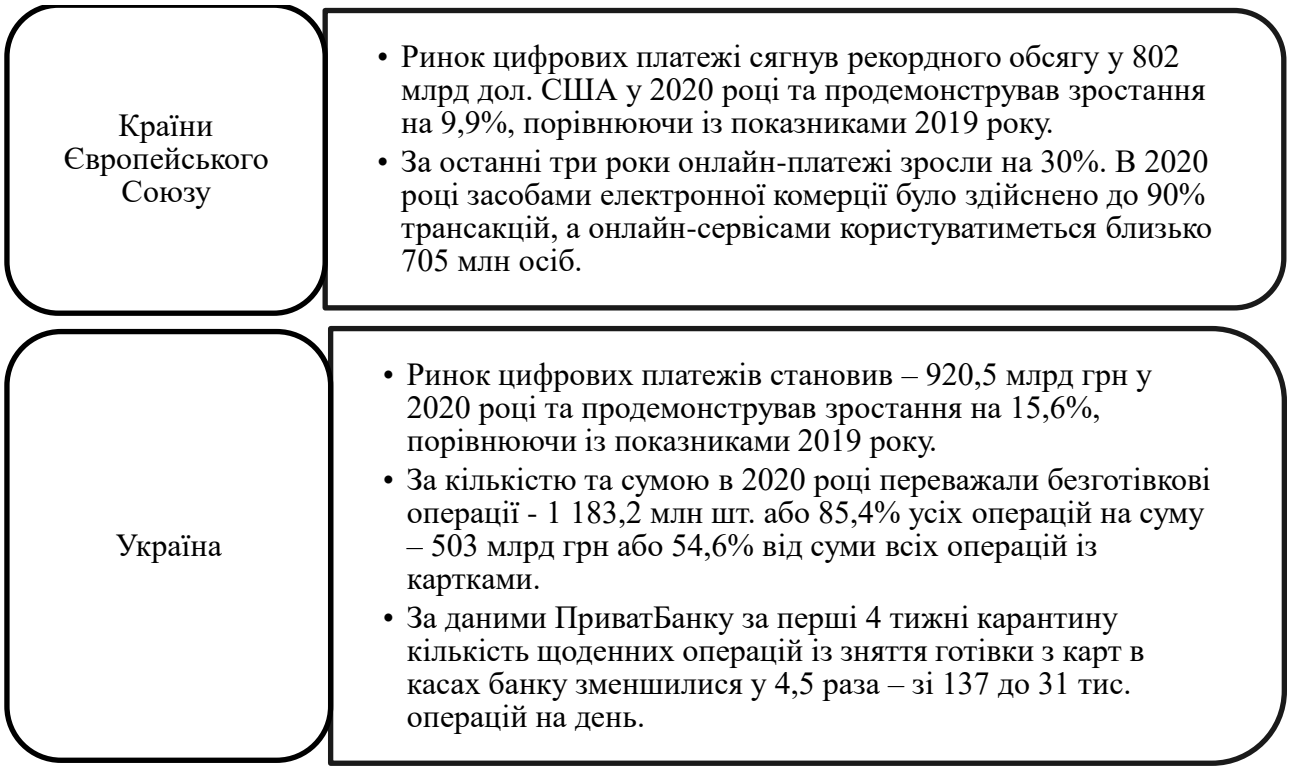

Рис. 2.3 Вплив пандемії на зростання інноваційних механізмів на фінансовому ринку

Джерело: складено на основі [19]

Протягом тривалого періоду головним учасником фінансового ринку України були банки, чий фінансовий потенціал відчутно переважав над іншими небанківськими фінансовими інституціями (зокрема, дані будуть розглядатися відносно початку 2022 року).

Український ринок фінтех є недорозвиненим, і хоча має свої особливості, він відображає динаміку світового ринку. Проникнення Інтернету є ключовим показником розвитку вітчизняного фінтех-ринку. На сьогоднішній день, конкретно в серпні 2023 року, фінтех-сегмент України налічує 246 підприємств, із яких 7 відкрилися в минулому, 2022 році. Засновницькі структури фінтех-організацій переважно належать до групи IT-спеціалістів, які складають 32%. Пропорційно 18% відведено особам, що виходять із фінансових компаній, 12% – із банківської сфери, та 10% – із сфери юридичної практики (рис. 2.4).

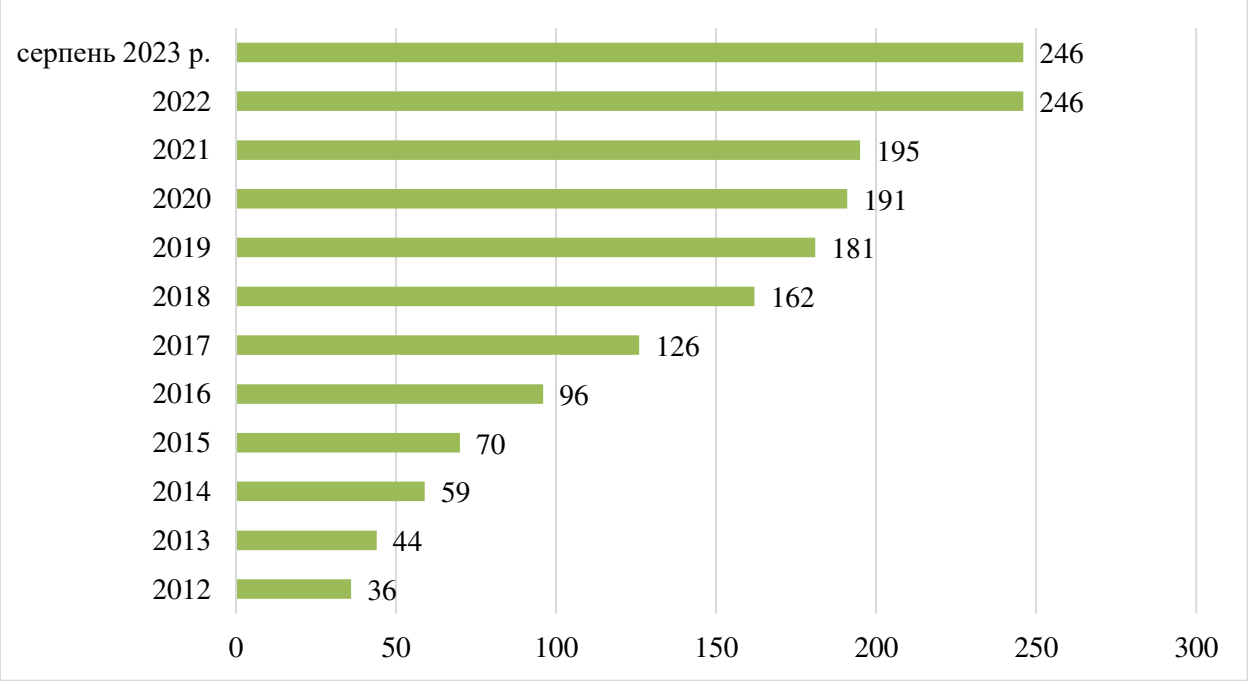

Рис. 2.4 Фінтех компанії України за роками заснування

Джерело: складено на основі [19]

Згідно з інформацією, представленою в Каталогу Фінтех компаній України 2023, левова частка інноваційних компаній працює за рахунок заощаджень засновників. На рис. 2.5 показано усі джерела фінансування інноваційних компаній в Україні у 2023 році.

Рис. 2.5. Джерела фінансування Фінтех компаній в Україні у 2023 році

Джерело: складено на основі [19]

З іншого боку, 27% опитаних інноваційних компаній виражають намір укласти партнерство зі стратегічними інвесторами з-за кордону. Венчурні фонди повернули свою активність до рівня, спостереженого у 2020 році. Відсоток вкладень, отриманих від родичів і друзів, збільшилася, піднявшись з 1% у 2021 році до 2% у 2023 році. Кількість інноваційних компаній, які своє існування завдяки донорським програмам та акселераторам/інкубаторам, помітно знизилася. У 2023 році цей відсоток склав 2%, що становить значний спад порівняно з 8% у 2021 році.

Також зауважується значне зменшення кількості інноваційних компаній, які не планують залучати додаткове фінансування: від 35% компаній у 2020 році до 6% у 2023 році. Крім того, 20% опитаних респондентів вказали на намір вкласти власні кошти у подальший розвиток своєї компанії. Порівняно з минулими роками спостерігається зниження відсотку приватних інвесторів – на 12% та венчурних фондів – на 11% [6]. Аналогічно, опитані виявили зацікавленість у залученні коштів з донорських програм – цей показник зрос

до 9% порівняно з 3% у 2021 році, а також акселераторів, що зазначили 6% респондентів. Також 8% виразили намір залучити ангельські інвестиції.

Варіативність додаткових джерел фінансування збільшилася – 2% опитаних респондентів виявили зацікавленість конвертованими облігаціями. Особливістю цього методу є відсутність необхідності в точному визначенні вартості компанії. Також 2% респондентів планують залучати інвестиції через первинне розміщення монет. Зазвичай цей підхід вибирають компанії, які пов’язані з криптовалютою. З наміром залучити $1 млн США на наступний рік виступили 10% опитаних респондентів. З іншого боку, 33% опитаних респондентів вже залучали інвестиції у минулому, і половина з них спрямували ці кошти на операційні витрати.

Джерела фінансування інноваційних компаній мають свої особливості. За дослідженням, 33% інноваційних компаній раніше вже мали досвід залучення інвестицій, і серед них половина спрямовувала ці кошти на покриття операційних витрат. У наступних дванадцяти місяців плани находяться у 27% інноваційних компаній, щоб укласти партнерство зі стратегічними інвесторами з-за кордону, та 17% планують залучити партнерів з України. Тим не менше, 25% компаній не віддають перевагу партнерствам.

Аналізуючи стан справ, дослідження «CBInsight State of Fintech 2022» виявило зміни в ситуації з фінансуванням порівняно з попереднім роком. Глобальний обсяг фінансування зменшився на 46%, кількість мегараундів фінансування скоротилася на 60%, а народження "єдинорогів" в галузі фінтеху зменшилося на 87%. Тривала війна, післяпандемічна висока інфляція та прогнози глобальної рецесії призвели до меншої привабливості бізнес-середовища для інвесторів. Це змусило їх переосмислити свої інвестиційні можливості та переглянути підходи до фінансування в даній сфері.

Плани щодо співпраці з комерційними партнерами на зовнішніх ринках демонструють різноманітність – 19% респондентів намірено розгорнути партнерство для продажу послуг за кордоном, в той час як 12% віддаватимуть перевагу партнерству для внутрішніх продажів в Україні. Зрозуміло, що

партнерства та інвестиції є фундаментальними для зростання українських інноваційних компаній.

Залучення інвестицій позитивно впливає на можливості фінтех-гравців – вони мають можливість виводити нові продукти та послуги, поліпшувати технології та розширювати виробничі можливості. Значна кількість – близько 17% компаній – зосереджуються на створенні власного програмного забезпечення та отриманні прибутку від продажів ліцензій та підтримки цієї інфраструктури. Крім того, є варіанти використання таких бізнес-моделей, як Pay for Success, White Label service, Outsource of a project та інші, згадані 7% опитаних респондентів.

Слід підкреслити, що конфлікт в Україні суттєво вплинув на діяльність платіжних компаній та призвів до зменшення їхньої численності на ринку. Економічна нестабільність, обмеження та ліміти на фінансові операції під час військового конфлікту вплинули на платіжний сектор [47]. Тим не менше, за даними Національного банку України за вересень 2022 року, загальна кількість виданих платіжних карток у країні зросла до 108,8 млн штук, що на 19% більше, ніж у січні 2022 року до початку конфлікту.

Проте спостерігається невелике зменшення обсягу платіжних карток, що використовувалися для місячних видаткових операцій, на 6% – з 48,2 млн штук у січні до 45,2 млн штук у вересні. Також варто відзначити стабільність у сфері споживчого кредитування, яка не зазнала значних змін після 2021 року. У 2023 році 12% компаній займаються цією діяльністю, порівняно з 14% у 2021 році [42]. Незважаючи на вплив війни, компанії, що спеціалізуються на споживчому кредитуванні, зуміли зберегти свою активність. Однак попит на кредити залишається помірним, і стандарти кредитування продовжують зміцнюватися.

Також важливо відзначити значне зростання в регуляторній сфері: від 1% у 2021 році до 7% у 2023 році. Кількість компаній, що розробляють інноваційні регуляторні та наглядові технології, збільшилася.

Зараз краудфандинг, краудлендинг та сервіси порівняння фінансових послуг залишаються менш розвиненими галузями у фінтех. Сфери діяльності засновників інноваційних компаній майже не відзначаються змінами порівняно з 2021 роком. Більшість інноваційних компаній, на 32%, створені IT-спеціалістами. Засновники з фінансових компаній складають 18%, з банківської сфери – 12%, а з юридичного фаху – 10%. Серед останніх компаній, створених протягом останніх 2 років, 16% надають послуги в галузі legaltech (рис. 2.6).

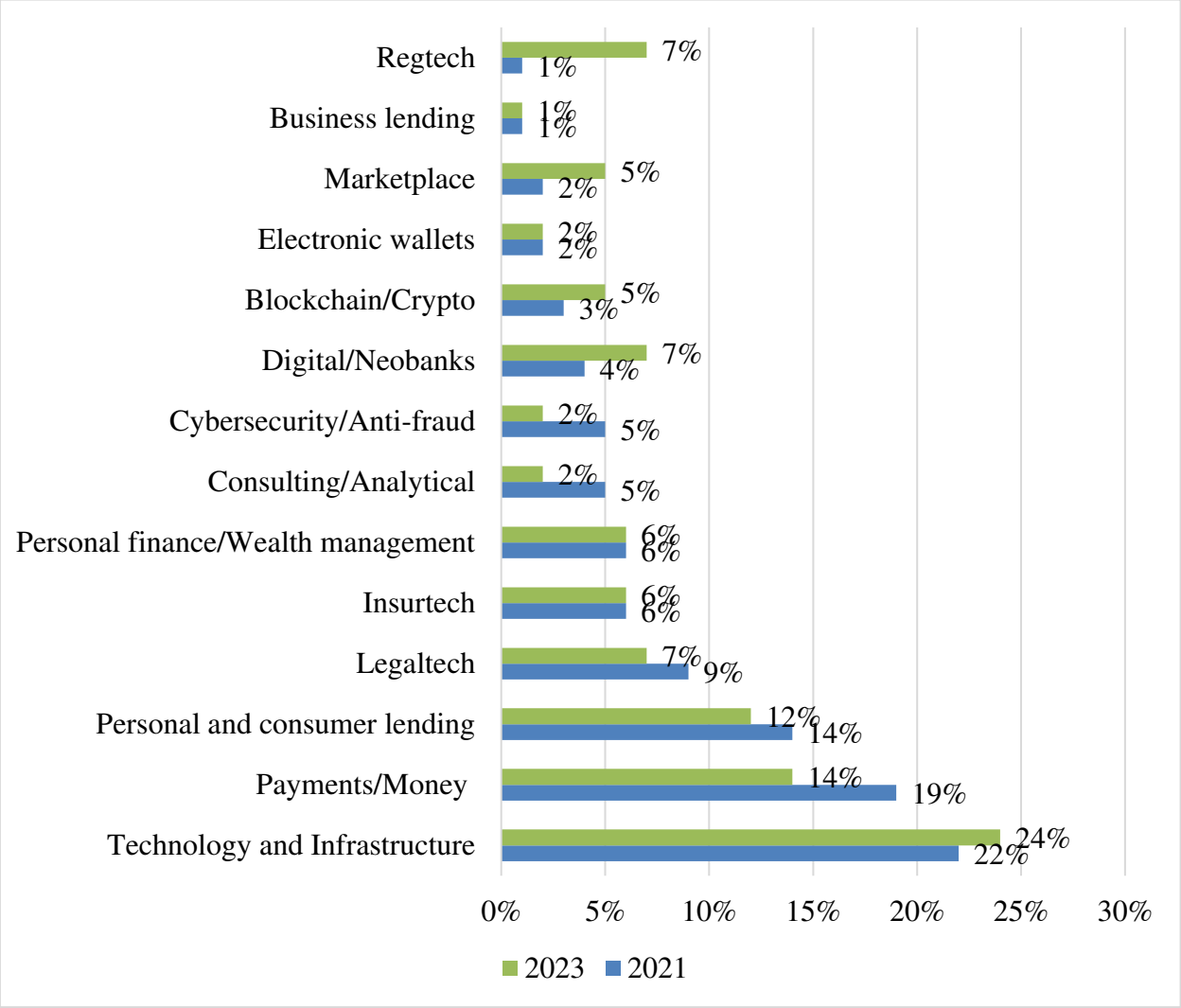

Рис. 2.6. Розподіл за сферами діяльності

Джерело: складено на основі [46]

Чоловіки продовжують переважати серед засновників інноваційних компаній ще й цього року – 83%. Водночас, частка жінок зрісла дещо

порівняно з 2021 роком – 17%. Це свідчить про позитивну динаміку за гендерним аспектом.

Щодо етапів розвитку інноваційних компаній, стадія масштабування продовжує залишатися провідною - на цьому етапі знаходяться 55% компаній у 2023 році. Збільшилася кількість підприємств, які перебувають на етапі початку продажів, з 9% у 2021 році до 15% у 2023 році. Це свідчить про успішне проходження компаніями всіх етапів розвитку, досягнення прибутковості та розширення їхньої діяльності. Це говорить про наявність ефективної бізнес-моделі та стратегії, які вдало адаптовані до змін на ринку, потреб клієнтів та непередбачених ризиків.

68% компаній досягли точки беззбитковості, при цьому 23% з них досягли цього вже у перший рік з моменту запуску. Щодо персоналу інноваційних компаній, спостерігається стабільний ріст частки підприємств зі штатом 75+ працівників, яка зросла з 15% у 2020 році до 28% у 2023 році. Таким чином, великі команди стають все більш поширеними серед інноваційних компаній.

На сьогоднішній день фінтех-компанії акцентують увагу на розвитку вже існуючих проєктів, а не на створенні нових ідей з нуля. Зокрема, 55% компаній знаходяться на етапі масштабування бізнесу, що є зростанням порівняно з 52% у 2021 році. Також 15% компаній перейшли на етап початку продажу своїх продуктів, що порівняно з 9% у 2021 році.

Крім того, зросла частка компаній з різною кількістю працівників - від 5 до 5 осіб. Водночас кількість підприємств, де працюють до 50 та 75 осіб, зменшилася. На сучасному ринку зайнято близько 14,4 тисяч осіб, що перевищує показники минулого року, свідчачи про поступовий ріст цієї галузі. У 2022 році український IT-сектор налічує 289 тисяч зайнятих осіб. Зауважено, що кількість випускників технічних спеціальностей зменшилася, оскільки деякі студенти були змушені припинити навчання через ситуацію з повномасштабним вторгненням.

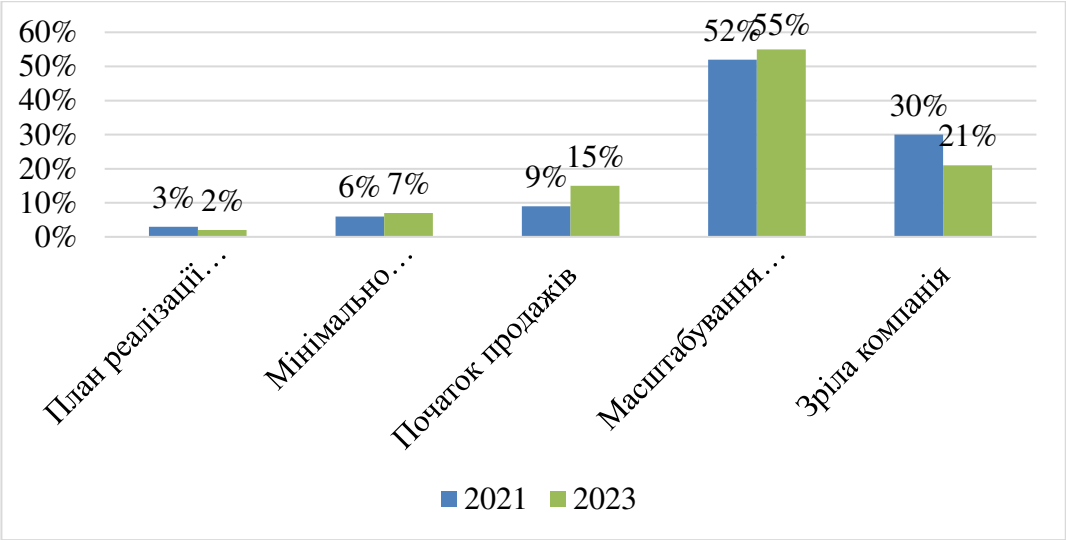

Рис. 2.7. Стадії розвитку інноваційних компаній

Джерело: складено на основі [43]

У 2021 році був прийнятий та набув чинності Закон «Про платіжні послуги», який відзначається своєю революційністю для українського фінансового ринку. Одним з ключових нововведень є гармонізація законодавства України з правилами Європейського Союзу, зокрема з Другою платіжною директивою (PSD2), що в результаті призвело до запровадження Open Banking.

З метою успішної реалізації концепції Open Banking, регуляторам необхідно розробити нову нормативно-правову базу та встановити стандарти роботи. Відповідно до цього, Національний банк України ініціював створення Ukrainian open banking api hub, яке має на меті сприяти публічному діалогу між ключовими учасниками фінансового ринку та суміжних послуг.

Головною метою цього об’єднання є ефективне використання можливостей, що пропонує відкритий банкінг, а також розробка необхідних законодавчих механізмів, стандартів, оцінка та мінімізація ризиків, пов’язаних із впровадженням нових продуктів та інструментів. Крім того, об’єднання має на меті забезпечити учасників ринку необхідною інформацією про можливості, а також поширювати інформацію про нові послуги та продукти серед кінцевих споживачів.

Таблиця 2.3

Цифрові технології на фінансовому ринку України

Назва	Характеристика
Необанкінг	Глобальний тренд, популярність якого пояснюється зручністю та швидким реагуванням на запит клієнта. Необанки продовжать витісняти традиційний банкінг – фізичні особи заходять до банків набагато рідше, аніж 2 роки тому. Digital-банки активно розширюватимуть свою частку на фінансовому ринку.
Криптовалюта	Темпи зростання криптоіндустрії у світовому масштабі випереджають усі традиційні галузі, в Україні також. Держава поступово створює правове поле для легалізації криптобізнесу в країні, що стимулює його розвиток, зокрема прихід міжнародних гравців, збільшення інвестицій у даний сектор, розвиток локальних проектів та зростання кількості криптостартапів.
Штучний інтелект і машинне навчання	Додатковий інструмент для підвищення якості сервісу, модернізації послуг та запровадження нових продуктів. Запровадження чат-ботів, голосових та віртуальних помічників для здійснення фінансових операцій, оцінювання їх кредитоспроможності та визначення ризиків.
Фінансові екосистеми	Задовольняють потреби надавачів, споживачів фінансових послуг, учасників ринку та держави, яка характеризується конкурентністю та цілісністю, інвестиційною привабливістю та прибутковістю, технологічною та юридичною захищеністю, забезпеченням синергії та рівністю права і можливістю всім стейкхолдерам, потужністю та інноваційністю, безпечністю та інтегрованістю в глобальну екосистему.
Open banking	З прийняттям чинності Закону України «Про платіжні послуги» в 2022 році, відкритий банкінг має запрацювати з 2025 року. Це розширить можливості банків, фінансових технологій та клієнтів. Банки матимуть додатковий канал для продажу своїх продуктів, що скоротить їх витрати на утримання великих фронт-систем.

Джерело: складено на основі [9]

Навіть у контексті пандемії, бізнес у цій сфері не зазнав значних негативних наслідків. Наразі кількість інноваційних компаній на фінансовому ринку перевищує 200, а загальна вартість ринку оцінюється приблизно в 1 млрд доларів США. Понад половина з них має міжнародну присутність, а 65% фінансується за рахунок власних коштів. Державні органи грають значну роль у формуванні фінансового ринку, вносячи важливі ініціативи щодо використання інноваційних механізмів.

Протягом 2021–2022 років Національний банк України (НБУ), Міністерство цифрової трансформації та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) активно працювали над розвитком ряду проектів, які мали значний вплив на галузь інноваційних механізмів.

Наприклад, НБУ розробив Концепцію розвитку інноваційних наглядових та регуляторних технологій, підписав Меморандум про сприяння конкурентному платіжному ринку, презентував проект концепції системи миттєвих платежів в Україні. Крім того, була взята участь в розробці Закону України "Про платіжні послуги", що дозволяє регулятору випускати цифрову валюту. Ці заходи свідчать про серйозний інтерес та зосередженість урядових органів на сприянні та розвитку інноваційних механізмів у фінансовій галузі.

Протягом 2021 року на фінансовому ринку України спостерігалась тенденція до зростання кооперації та злиття: 42% інноваційних компаній активно взаємодіяли з банківським сектором, а головними конкурентами стали IT-компанії. Цікавим фактом було те, що вперше з 2016 року український банк був придбаний іноземною компанією - угода була укладена між БТА Банком та казахстанським банківським холдингом Kaspi.kz.

Щодо сектору стартапів в Україні, лідером за галуззю діяльності є технологічна інфраструктура, яка займається створенням IT-рішень для фінансових компаній та банків. Загалом, 23% компаній, створених у 2020-2021 роках, відносять себе до галузі Більшість українських інноваційних компаній працюють на внутрішньому ринку, зокрема 65% з них спрямовані виключно на український ринок.

На внутрішньому фінансовому ринку України серед інноваційних компаній широко поширені технології API (рис. 2.8).

Це логічно, оскільки 22% з цих компаній спеціалізуються у сфері технологій та інфраструктури. Чат-боти вже стали основною технологією в платіжних сервісах та продуктах для особистих фінансів. Штучний інтелект широко застосовується для створення продуктів з онлайн-кредитування, страхування та порівняння фінансових інструментів.

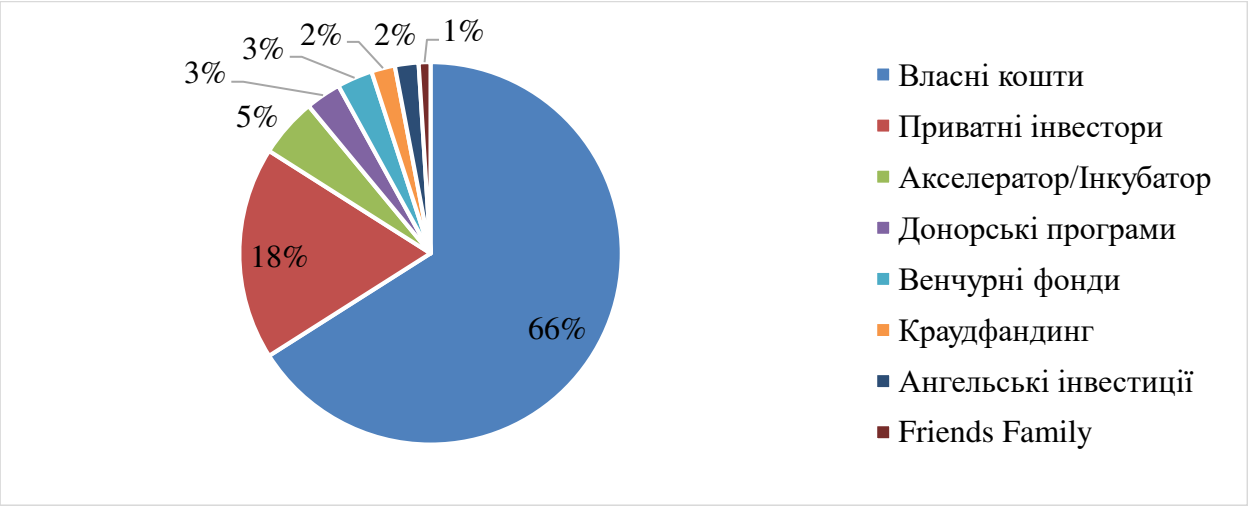

Рис. 2.8. Джерела фінансування інноваційних компаній на фінансовому ринку України у 2022 році %

Джерело: складено на основі [46]

Прогнозується зростання кількості продуктів, що базуються на штучному інтелекті, і цьому сприяє регулятор. Недавно був затверджений план заходів концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на період 2021–2024 років.

В цілому, українському фінансовому ринку допомога регулятора має велике значення, оскільки державні дані є основним джерелом для багатьох програм, побудованих на основі штучного інтелекту.

Також вітчизняний фінансовий ринок продовжує займати свої позиції і є популярним серед фінтех-розробників. Цей тренд посилює впровадження Закону України «Про платіжні послуги», який створює умови для розвитку відкритого банкінгу. Це не лише збільшує популярність партнерських інтеграцій фінтех-банків, але й сприяє з'явленню нових гравців на ринку, таких як API-хаби і цифрові платформи. У 2021 році на фінансовому ринку України з'явилися два нових необанки: Neobank і Банк Власний рахунок, а також було випущено з бети ізібанк. Порівняння цих необанків, що діють на українському фінансовому ринку, наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Порівняння необанків, які працюють на фінансовому ринку України

Назва	NeoBank	SprtBank	Monobank	Izibank	Банк Власний рахунок	Todobank
Віртуальна кратка	+	-	-	+	+	-
Кредитна лінія	+	+	-	+	-	-
Рахунок в іноземній валюті	+	-	-	+	+	+
Депозит	+	+	-	+	+	-
Аналітика витрат	-	-	-	+	+	-
Неперсоналізований кешбек	+	+	+	+	+	+
Персоналізований кешбек	-	+	-	+	-	-
Можливість додати картку іншого банку	+	-	+	-	-	+
Додаткові небанківські сервіси	-	-	-	-	+	-
Служба підтримки в додатку	-	-	-	+	+	+

Джерело: складено на основі [46]

Лідером з пропозицією продуктів є необанк Монобанк, у якого в продуктовій лінійці є пропозиції для ФОП (фізичних осіб-підприємців), преміум пропозиції, дитячі картки, а також можливість купівлі або продажу акцій та розстрочки.

Перш за все, важливо відзначити, що забагато затримок у впровадженні повноцінної пенсійної реформи в Україні має значний вплив на роль недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку. Значення цих фондів залежить не тільки від обсягу пенсійних внесків, але й від їх структури. Внески фізичних осіб становлять менше 15%, і більшість активів у секторі контролює корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку України з майже 45% усіх активів. Видно, що в умовах диджиталізації та з погляду комунікації з клієнтами особливо актуальні відкриті недержавні пенсійні фонди. Проте, їх вплив на ринок обмежений, так само, як і зацікавленість фізичних осіб у таких послугах.

Процес цифрової трансформації незмінно набуває значущості на страховому та кредитному ринках для фізичних осіб. Особливо слід відзначити, що вітчизняний страховий сектор високо адаптувався до цього процесу. З'явилися порівняльні сервіси, які дозволяють клієнтам знайти оптимальний страховий варіант. Проте слід врахувати, що основні переваги цифровізації в цьому секторі виявляються на етапі вибору страхової компанії та укладення договору, тоді як взаємодія з клієнтами під час страхового випадку залишається на традиційних підходах.

Відмінною рисою є швидкий розвиток інноваційних механізмів на ринку кредитування, зокрема в сфері мікрокредитування населення. Фінансові компанії, спрямовані на надання мікрокредитів, використовуючи цифрові інструменти, змогли значно розширити свій кредитний портфель. Проте важливо розглянути й ризики цифровізації в цьому контексті [10], особливо зважаючи на низький рівень фінансової грамотності населення в Україні.

На загальному фоні варто зазначити, що банки залишаються лідерами в цифровій трансформації фінансових інституцій в Україні. Це обумовлено їхнім важливим місцем на ринку та потребою в інвестиціях у розвиток інноваційних механізмів. Однак для банків також народжуються значні виклики, і їхня реакція на ці виклики буде визначальною для збереження ринкової позиції.

Таким чином, оновлення інфраструктури фондового ринку України передбачає використання фінансово-технологічних засобів (FinTech), що включають інтернет-трейдинг, платіжні системи, штучний інтелект, біометрію та криптографію. FinTech представляє інновації у фінансовому секторі, які дозволяють здійснювати безконтактні фінансові операції та забезпечують доступність платіжних систем для всіх верств населення. Ці технології надають широкі можливості для розвитку біржового ринку, підвищують цифрову грамотність та фінансову освіченість населення і сприяють економічному зростанню.

РОЗДІЛ 3
СПОСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Удосконалення інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку України є одним із ключових напрямів зміцнення економічної стабільності, підвищення інвестиційної привабливості та інтеграції країни у світовий фінансовий простір. Сучасний фінансовий ринок — це не лише сфера руху капіталів і фінансових інструментів, а й складна система економічних, організаційних та технологічних взаємодій, що потребує постійної модернізації. У глобальному середовищі, де цифровізація, автоматизація та інновації визначають темпи розвитку, фінансова система України має адаптуватися до нових викликів, зокрема цифрової трансформації, воєнних наслідків, нестабільності валютних ринків та зростання ролі міжнародних стандартів фінансової безпеки.

Після 2014 року, коли країна вступила в період глибоких економічних і політичних змін, питання інноваційного розвитку фінансового сектору набуло особливої актуальності. Зміцнення фінансової інфраструктури, підвищення рівня прозорості, розвиток електронних платіжних систем, запровадження нових фінансових технологій (FinTech) стали базовими напрямами трансформації. Проте реальна ефективність цих процесів залежить від того, наскільки глибоко інноваційні механізми будуть інтегровані у структуру ринку, законодавче поле, систему регулювання і корпоративного управління.

Механізм удосконалення інноваційних процесів на фінансовому ринку України передбачає комплекс взаємопов’язаних заходів — від формування сприятливого нормативно-правового середовища до розвитку цифрової інфраструктури, фінансової освіти та залучення інвестицій у науково-технологічний розвиток. Важливим є перехід від адміністративного управління до гнучкої моделі регулювання, що передбачає партнерство

держави, бізнесу та громадянського суспільства. Саме така модель створює умови для швидкого реагування на зміни у світовій фінансовій системі та забезпечує конкурентоспроможність національного ринку [1, с. 67].

Одним із ключових напрямів модернізації є цифровізація фінансових процесів. Україна вже зробила помітні кроки у цьому напрямі: розвиваються мобільні банківські сервіси, онлайн-платежі, електронні гаманці, а також системи дистанційної ідентифікації клієнтів. У цьому контексті ініціативи Національного банку України, спрямовані на створення умов для запуску електронної гривні (е-гривні), є знаковим кроком до побудови сучасної цифрової економіки. Впровадження національної цифрової валюти дозволить знизити витрати на грошовий обіг, підвищити прозорість фінансових операцій, посилити боротьбу з тіньовими потоками та стимулювати інноваційні рішення у сфері фінансових технологій.

Не менш важливим є питання розвитку інноваційних інструментів залучення капіталу. Йдеться про розвиток венчурного інвестування, краудфандингових платформ, зелених облігацій та фінансових деривативів, що можуть забезпечити фінансування інноваційних проєктів у різних галузях економіки. У країнах ЄС такі інструменти стали одним із основних драйверів економічного зростання, і впровадження аналогічних механізмів в Україні дозволить розширити фінансові можливості малого та середнього бізнесу, який нині часто залишається поза увагою традиційних банків [2, с. 213].

Суттєвої уваги потребує й розвиток інституційної інфраструктури фінансового ринку — бірж, страхових компаній, інвестиційних фондів, кредитних спілок, небанківських установ. Для їх ефективного функціонування потрібна не лише модернізація технічних систем, а й прозорість корпоративного управління, надійність звітності, удосконалення системи ризик-менеджменту. Запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS), адаптація регуляторних практик до вимог Базельських угод та директив ЄС сприяє зміцненню довіри інвесторів і

підвищенню конкурентоспроможності українського ринку капіталів [6, с. 62].

Особливо важливою складовою удосконалення інноваційних механізмів є підвищення фінансової грамотності населення. Без розуміння принципів функціонування фінансових інструментів, ризиків інвестування та переваг цифрових сервісів інноваційні технології не зможуть повною мірою розкрити свій потенціал. Саме тому в Україні має розвиватися система фінансової освіти — від шкільних програм до курсів для підприємців і громадян. Такі ініціативи вже частково реалізуються у співпраці з міжнародними організаціями, зокрема Світовим банком та ЄБРР.

Серед ключових напрямів інноваційного розвитку фінансового ринку варто виділити також запровадження регуляторних «пісочниць» (regulatory sandbox) — спеціальних режимів, у межах яких стартапи можуть тестувати нові фінансові продукти без ризику порушення законодавства. Така практика широко застосовується у Великій Британії, Сінгапурі, Канаді, і її адаптація в Україні може стати дієвим інструментом для підтримки фінансових інновацій [7].

Не можна оминути й фактор війни, який суттєво вплинув на розвиток фінансової системи. З одного боку, війна загострила питання фінансової безпеки, стабільності банківської системи та контролю за капіталом. З іншого — вона стимулювала державу до цифровізації, розвитку мобільних сервісів, впровадження прозорих механізмів фінансування оборонних потреб і гуманітарної допомоги. У цих умовах інноваційні фінансові рішення, такі як цифрові платформи для благодійності, онлайн-збір коштів чи прозора звітність державних витрат, стали невід’ємною частиною нової фінансової культури.

Удосконалення інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку неможливе без міжнародного співробітництва. Україна активно інтегрується у європейський фінансовий простір, бере участь у програмах технічної допомоги, отримує підтримку від міжнародних фінансових інституцій. Це

дозволяє переймати передовий досвід у сфері цифрових фінансів, регулювання ринку, управління ризиками та впровадження стандартів сталого розвитку.

В Україні процес удосконалення цих механізмів має бути комплексним і включати створення сприятливого законодавчого поля, розвиток фінтех-сектору, інтеграцію до європейського фінансового простору, а також підвищення фінансової грамотності населення. Значну роль у цьому відіграють державно-приватне партнерство, цифровізація послуг, блокчейн-технології, електронні платіжні системи, онлайн-кредитування та інвестиційні платформи [3].

Інноваційні зміни у фінансовому секторі дозволяють підвищити ефективність управління капіталом, зменшити операційні ризики, автоматизувати процеси й наблизити Україну до сучасних міжнародних стандартів. При цьому головним викликом залишається забезпечення кібербезпеки, правової захищеності користувачів та стабільності валютно-фінансової системи.

Основні напрями інноваційного розвитку фінансового ринку України, таблиця 3.1.

Таблиця 3.1

Основні напрями інноваційного розвитку фінансового ринку України

№	Напрям інноваційного розвитку	Зміст та приклади реалізації	Очікуваний результат
1	Цифровізація фінансових операцій	Впровадження мобільного банкінгу, електронних гаманців, безконтактних платежів	Підвищення зручності та швидкості обслуговування клієнтів

Продовження таблиці 3.1

№	Напрям інноваційного розвитку	Зміст та приклади реалізації	Очікуваний результат
2	Інтеграція фінтех-компаній	Розвиток стартапів у сфері онлайн-кредитування, краудфандингу, електронних бірж	Розширення доступу до фінансових послуг
3	Використання блокчейн-технологій	Реєстрація угод та транзакцій у відкритих системах блокчейну	Зниження шахрайства, підвищення прозорості
4	Розвиток зелених фінансів	Впровадження екоінвестицій, «зелених» облігацій, ESG-звітності	Стимулювання сталого розвитку економіки
5	Підвищення фінансової грамотності	Освітні програми, онлайн-курси, державні ініціативи	Формування свідомої фінансової поведінки населення
6	Інтеграція у міжнародний фінансовий простір	Гармонізація регулювання з нормами ЄС, участь у міжнародних проєктах	Підвищення інвестиційної привабливості України

Джерело: [1; 5; 6; 7]

Аналіз показує, що ключовим фактором інноваційного розвитку фінансового ринку України є синергія цифрових технологій, фінтех-стартапів і державної підтримки. Комплексне поєднання цих напрямів дозволяє не лише підвищити конкурентоспроможність національного ринку, а й створити умови для його стійкого інтегрування у глобальну фінансову систему. Розвиток блокчейн-технологій і зелених фінансів сприятиме стабільності та соціальній відповідальності фінансового сектору.

Проблеми та шляхи удосконалення інноваційних механізмів фінансового ринку України, таблиця 3.2.

Таблиця 3.2

Проблеми та шляхи удосконалення інноваційних механізмів фінансового ринку України

№	Проблема	Суть проблеми	Запропонований шлях удосконалення
1	Недосконалість законодавчої бази	Відсутність чітких норм щодо регулювання фінтех-компаній і цифрових активів	Прийняття закону про цифрові фінанси, гармонізація з європейськими директивами
2	Низький рівень цифрової довіри населення	Побоювання щодо безпеки онлайн-платежів та збереження персональних даних	Впровадження програм кібербезпеки, сертифікація фінансових платформ
3	Обмежений доступ до інвестиційних ресурсів	Недостатній розвиток фондового ринку та венчурного фінансування	Стимулювання приватних інвестицій, державні гранти для фінтех-проєктів
4	Відсутність системи стимулів для інновацій	Недостатнє фінансування досліджень і розробок у фінансовій сфері	Запровадження податкових пільг і програм підтримки інноваційних стартапів
5	Слабка інтеграція з міжнародними ринками	Невідповідність стандартів регулювання світовим нормам	Розширення участі у програмах Світового банку та ЄБРР
6	Кадровий дефіцит у сфері фінансових технологій	Відсутність спеціалістів з IT та фінансової аналітики	Розвиток освітніх програм, підготовка кадрів спільно з університетами

Джерело: [2; 5; 6; 7]

Проблеми інноваційного розвитку фінансового ринку України мають системний характер і вимагають комплексного вирішення через державну політику, законодавчі реформи, міжнародне партнерство та інвестиції в людський капітал. Вирішення зазначених проблем забезпечить формування конкурентоспроможного, прозорого та інноваційного фінансового ринку, що стане основою економічного зростання країни в умовах глобальної цифрової трансформації.

Отже, удосконалення інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку України — це стратегічний процес, який передбачає не лише технологічну модернізацію, але й системну зміну фінансової культури, принципів управління та державного регулювання. Його ефективність залежить від здатності поєднати інновації, довіру, прозорість і міжнародне партнерство. Лише за таких умов Україна зможе побудувати сучасну, стійку й конкурентоспроможну фінансову систему, здатну забезпечити економічне зростання, соціальну стабільність і європейську інтеграцію.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах глобальної економічної трансформації фінансовий ринок України стає ключовим чинником стабільності та розвитку національної економіки. Його ефективність визначається не лише станом традиційних інститутів — банків, бірж, страхових компаній, — але й рівнем упровадження інноваційних технологій, що здатні забезпечити прозорість, швидкість та надійність фінансових операцій. Формування сучасного інноваційного механізму розвитку ринку — це складний багаторівневий процес, який поєднує економічні, технологічні, правові та соціальні компоненти.

Важливим результатом удосконалення інноваційних механізмів є цифровізація фінансових процесів, що охоплює впровадження мобільних банківських сервісів, електронних гаманців, криптовалютних платформ і блокчейн-технологій. Такі зміни сприяють скороченню витрат, підвищенню ефективності операцій і формуванню довіри між учасниками фінансового ринку. Водночас цифровізація вимагає посилення інформаційної безпеки, удосконалення нормативної бази та активного розвитку людського капіталу у сфері фінансових технологій.

Одним із центральних напрямів інноваційної трансформації є розвиток фінтех-сектору, який стимулює конкуренцію, розширює доступ населення до фінансових послуг та активізує інвестиційну діяльність. Успіх цього процесу залежить від підтримки держави — через створення сприятливих умов для підприємництва, податкових стимулів, а також гармонізації українського законодавства з європейськими фінансовими директивами. Водночас важливим чинником виступає державно-приватне партнерство, що дозволяє акумулювати ресурси, знання та інноваційні рішення.

Удосконалення інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку неможливе без підвищення фінансової грамотності населення. Лише за умови свідомого ставлення до особистих фінансів, розуміння ризиків і

можливостей фінансових продуктів суспільство здатне ефективно взаємодіяти з ринком. Це, у свою чергу, сприяє формуванню стійкого попиту на сучасні фінансові послуги та зниженню рівня тінізації економіки.

Особливе місце посідає розвиток зелених фінансів та екологічно орієнтованих інвестицій. Упровадження «зелених» облігацій, ESG-звітності та екологічних проєктів сприятиме не лише модернізації фінансового сектору, а й забезпеченню сталого розвитку України в цілому. Це є частиною ширшої стратегії інтеграції України до міжнародного фінансового простору, зокрема до стандартів Європейського Союзу.

Попри значний потенціал інноваційного розвитку, фінансовий ринок України стикається з низкою проблем системного характеру: відсутність єдиної нормативно-правової політики щодо цифрових активів, низький рівень довіри до фінансових установ, нестача інвестицій у наукові розробки, обмежений доступ до міжнародного капіталу. Подолання цих бар'єрів потребує цілеспрямованих дій держави, приватного сектору та академічної спільноти. Необхідно створити комплексну модель стимулювання інновацій, що включатиме податкові пільги, грантові програми, партнерські платформи та фінансування досліджень у сфері фінансових технологій.

Таким чином, удосконалення інноваційних механізмів розвитку фінансового ринку України є однією з ключових умов забезпечення його стабільності, конкурентоспроможності та адаптації до світових тенденцій. Інноваційні процеси не лише змінюють структуру фінансового ринку, але й визначають траєкторію майбутнього економічного розвитку держави.

Україна має всі передумови для того, щоб стати сучасним фінансовим центром Східної Європи, здатним забезпечити сталий розвиток, залучення іноземних інвестицій і підвищення добробуту громадян. Однак для цього необхідно поєднати стратегічне бачення з практичними діями — створити інноваційно орієнтовану фінансову систему, де технології, довіра та прозорість стануть основними рушійними силами.

СПИСОК ВИКОРИТСАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурмака М., Приходько Б. Моделювання глобального фондового ринку: методологія та інструментарій. Міжнародна економічна політика. 2023. № 2 (39). С. 62-77.

2. Балицька М. В., Бровенко К. С. Фінансові технології як драйвер ро- звитку фінансових ринків. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 9. С. 59–65.

3. Безпалий Р. (2021). Фінтех-інновації: передумови становлення та сучасні тенденції. Економічна наука. № 2.

4. Березинський І. В. Сегменти фінансового ринку України та їх особливості. Публічне адміністрування: наукові дослідження тарозвиток. 2019. № 1 (7). С. 144–147

5. Бортник Н. П., Єсімов С. С. Банківська діяльність як об'єкт адміністративно-правого регулювання. Наше право. 2019. № 1. С. 175–185.

6. Бухарін Г. О. Фінтех як об'єкт нормативно-правового регулювання: теоретико-методологічний аспект: автореф. дис. … канд. юрид. наук: спец.: 12.00.07. Запоріжжя, 2020. 24 с.

7. Гасій О., Скорба О., Рошко Н. Вплив інтернет-банкінгу та мобільних додатків на зручність та доступність банківських послуг для клієнтів в Україні. Економіка та суспільство. 2024. No 59. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-100

8. Глобальне дослідження ринку Групи Світового банку: цифрові технології та майбутнє фінансів. Флагманська технічна записка «Фінтех і майбутнє фінансів». 2022. Стор. 10.

9. Данилишин Б. Реалії воєнного часу: ситуація в економіці та фінансових ринках України.URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/568138_realii_voiennogo_chasu_situatsiya.html

10. Діджиталізація бізнесу: сьогодення і майбутнє. Збірник матеріалів круглого столу (м. Київ, 28 січня 2021 року). К.: «Хай-Тек Прес», 2021. 88 с

11. Дослідження механізму розрахунків «поставка проти оплати» в Україні. URL: https://www.nssmc.gov.ua/ wp-content/uploads/2020/11/ukraine_dvp_study_ukr_1-1.pdf

12. Карчева Г.Т., Лернатович Р.М., Кавецький В.В. Використання технологій «блокчейн» як фактор підвищення ефективності фінансової сфери. Банківська справа. 2017. № 2. С. 110–119.

13. Карпович І.М., Гладка О.М., Наконечна Ю.А. (2020). Аналіз ризиків безпеки інформаційної системи ІТ-підприємства. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: технічні науки. № 5. URL: https://doi.org/10.32838/2663-5941/2020.5/12

14. Каталог фінтекс-компаній 2023 р. URL: https HYPERLINK "https://drive.google.com/file/d/1u9EKTulzzgm2E

15. Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами *господарювання* URL: https HYPERLINK

16. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Кравчук С. М. Теоретичні засади правового регулювання систем штучного інтелекту щодо ідентифікації особи у контексті діяльності органів виконавчої влади. Соціально-правові студії. 2020. Випуск 2 (8). С. 8–15.

17. Любохимець Л.С., Шпуляр Є.М. Цифрова трансформація національної економіки: сучасний стан та тренди майбутнього. Вісник Хмельницького національного університету. 2019. № 4. С. 213–217.

18. Малашко О. Є., Єсімов С. Зміст державної діяльності із забезпечення інформаційної безпеки. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2020. № 15 (95). Т. 1. С. 46–54.

19. Мальцева, І., Черниш,Ю., Штонда,Р. (2022). Аналіз деяких кіберзагроз в умовах війни.: Електронне фахове наукове видання Кібербезпека: освіта, наука, техніка, 4(16), 37-44.

20. Маслій Н.Д., Задорожнюк Н.О., Жаданова Ю.О. (2020). Дослідження сутності та структури фінансової екосистеми. Приазовський економічний вісник. № 5 (22). URL: https://doi.org/10.32840/2522- 4263/2020-5-26

21. Міністерство цифрової трансформації України. Міністерство цифрової трансформації України. URL: https://thedigital.gov.ua/

22. Наглядова статистика НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist

23. Нова Стратегія розвитку фінансового сектору: протистояння викликам війни у фінансовому секторі та підтримання відновлення економіки України. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/nova-strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoruprotistoyannya-viklikam-viyni-u-finansovomu-sektori-ta-pidtrimannyavidnovlennya-ekonomiki-ukrayini

24. Нові правила на ринку фінансових послуг в Україні: що змінює новий Закон про фінансові послуги. 13 січня 2022 року. URL: https HYPERLINK "https://biz.ligazakon.net/analitycs/208722

25. Огляд небанківського фінансового сектору. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2023-11.pdf?v=6

26. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/

27. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: http://www.nssmc.gov.ua

28. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/

29. Паперник С.М. Що таке фінтех. URL: http://www.management.com.ua/notes/what-is-fintech.html.

30. Приказюк Н.В., Гуменюк Л.С. (2020). Кібер-страхування як важливий інструмент захисту підприємств в умовах цифровізації економіки. Ефективна економіка. No 4.

31. Полінкевич О.М. Фінансові технології забезпечення розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні. Дослідження фінансових інституцій та інструментів розвитку держави, територій та суб'єктів господарювання: теоретичні, методологічні та практичні аспекти: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф, 18 лютого 2022 року, Одеса: ОНУ ім. Мечникова, 2022. С. 54-56.

32. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179.

33. Пестовська З. С. Еволюція банкінгу: дискусії та перспективи. Академічний огляд. 2021. № 1 (54). С. 37–47.

34. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 р. № 2974-IX

35. Про платіжні послуги: Закону від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1591-20

36. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закону від 14.12.2021 р. № 1953-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/1953-20#Text

37. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів: Закон України від 19.06.2020 р. № 738-IX.

38. Проць І.М. Фінансові технології – об'єкт фінансово-правового регулювання. Юридичний науковий електронний. No. 4. 2022. С. 271–274.

39. Стойко О. Я Перспективи розвитку фінтех- і банківського бізнесу в Україні. Проблеми економіки. 2020. № 2 (44). С. 356–364

40. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Національний банк України. URL: https HYPERLINK "https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy2025.pdf

41. Світлична А. В., Бондар О. Г. Фінансові технології та їх вплив на розвиток суб'єктів підприємницької діяльності. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса, 2022. С. 507- 511.

42. Святна В.В., Татаринцева Ю.Л. Сучасні тенденції розвитку ринку фінансових технологій в Україні. Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. Луцьк: ЛНТУ, 2022. С. 286-287.

43. Стан українських стартапів під час війни: поради, гранти, тенденції. URL: https://hub.kyivstar.ua/news/stan-ukrayinskyh-startapiv-pid-chas-vijny-porady-granty-tendencziyi/

44. Татарин Н., Половко Д. Фінансовий ринок України: аналіз сучасного стану, загрози, проблеми та перспективи. Галицький економічний вісник. 2023. № 4 (83). С. 78-88.

45. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній. URL: https://fintechua.org/

46. Україна – перша держава світу, що повністю узаконила цифрові паспорти у смартфоні. URL: https://shpalta.media/2021/03/31/ukraina-persha-derzhava-svitu-shho-povnistyuuzakonila-cifrovi-pasporti-u-smartfoni/

47. Хуторна М., Запорожець С., Ткаченко Ю. Цифрові валюти центральних банків: світові тренди та перспективи в Україні. Соціальна економіка. 2021. № 61. С. 123–134.

48. Цифровий огляд: Прогрес. Progreso. URL: https HYPERLINK "https://www.fundacionmicrofinanzasbbva.org/revistaprogreso/en/numero

49. Шаповалова Н.С., Гребенюк О.І. Виклики цифрової трансформації для фінансової системи України. Економіка та суспільство. 2023.Вип. 48.

50. Mobile Payments Statistics 2024 By Most Demanded Mobile Banking Features, Most Used Mobile Payment Apps And Locations of Payments. URL: https://www.coolest-gadgets.com/mobile-payments-statistics/

51. Pulse of Fintech H2 2023. URL: https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2024/02/pulse-of-fintech-h2-2023.pdf

52. Byrmaka M., Pryxodko B. (2023). Modelyuvannya globalnogo fondovogo rynky: metodologiya ta instrymentarii. [Modeling the global stock market: methodology and tools]. Miznarodna ekonomichna polityka. no. 2 (39). pp. 62-77.

53. Vnutrishni vikliki regulyuvannya aktiviv v ukraini. (2024). [Internal challenges of regulation of virtual assets in Ukraine]. Available at: https://unba.org.ua/publications/9651-vnutrishni

54. EY Tech Trends Chapter VIII: top FinTech trends in 2023. Ernst&Young. URL: https://www.ey.com/en_in/technology/ey-tech-trends-chapter-eight-top-fintech-trends-in-2023.

55. Digital in Ukraine. DataReportal. URL: https://datareportal.com/digital-in-ukraine?rq=Ukraine (дата звернення: 08.08.2023).

56. Internet Usage Statistics. URL: https://www.internetworldstats.com/stats.htm

57. Internet World Stats. URL: https://internetworldstats.com/

58. KPM G. (2023). Pulse of Fintech H2'22. Global analysis of fintech investment.

59. MEDICI FinTech's Global Knowledge Network. URL: https:// medici.letstalkpayments.com/companies. 12.FinTech в Україні: чому потрібно розвивати ринок фінансових технологій? URL: http HYPERLINK "http://evris.law/uk/stattja-fintech-vukraini-chomu-potribno-

60. Open budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: https://openbudget.gov.ua/

61. Qmali is the next generation cryptocurrency exchange. Qmall – The next generation cryptocurrency exchange. Available at: https://qmall.io.

62. Startup voice: результати опитування стартап-екосистеми України. URL: https://usf.com.ua/startup-voice-rezultati-opituvannya-startap-ekosistemi-ukraini/

63. The Digital Economy and Society Index (DESI). URL: https://ec.europa.eu/digital-single-market/desi

64. Top Cryptocurrency Spot Exchanges. CoinMarketCap. Available at: https://coinmarketcap.com/uk/rankings/exchanges

65. Top fintech trends for 2022. KPMG. URL: https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/01/top-fintech-trends-in-h2-2021.htm

ДОДАТКИ

Додаток А

Підходи до визначення сутності фінтех

Підхід	Зміст	Недоліки
Інституційний	Економічна індустрія, що складається з компаній, які використовують технології для підвищення ефективності фінансових систем [9]	Склад суб'єктів, що використовують інструменти Фінтех, є ширшим. До них належать компанії, що надають виключно фінансові послуги; компанії, для яких фінансові послуги не є основною діяльністю; органи державної влади; продавці, що реалізують товари у межах екомерції. Отже, Фінтех нині виходять за межі фінансових систем
Галузевий	Технології, які використовуються у фінансовій галузі для оптимізації витрат, збільшення доданої вартості в своїх продуктах, швидкодії проходження всіляких процесів, безпеки [10]	Сфери застосування Фінтех є ширшими. Крім ринку фінансових послуг, до них належать державне управління, охорона здоров'я, соціальне забезпечення, торгівля
Функціональний	Фінансова послуга, в яку входять інноваційні технології для задоволення майбутніх потреб	Інструменти Фінтех використовуються й поза межами ринку фінансових послуг
Операційний	Технологічні проекти у сфері фінансових сервісів	

Джерело: складено на основі [13].

Додаток Б

Класифікація FinTech-послуг, розроблена Базельським комітетом із питань банківського нагляду при Банку міжнародних розрахунків

<table>
<tr><td colspan="5">Галузеві інновації</td></tr>
<tr><td rowspan="2">№</td><td rowspan="2">Кредитні, депозитні та послуги зі збільшенням капіталу</td><td colspan="2">Платіжні, клірингові та розрахункові послуги</td><td rowspan="2">Послуги з управління активами</td></tr>
<tr><td>Роздріб</td><td>Оптова торгівля</td></tr>
<tr><td>1</td><td>Краундандінг</td><td>Мобільний гаманець</td><td>Мережа грошових переказів</td><td>Високочастотний трейдинг</td></tr>
<tr><td>2</td><td>Ринок кредитування</td><td>P2P-платежі</td><td>Оптова торгівля іноземною валютою</td><td>Соціальна торгівля</td></tr>
<tr><td>3</td><td>НеоБанк</td><td>Криптовалюта</td><td rowspan="2">Цифрові платформи обміну валюти</td><td>Електронна торгівля</td></tr>
<tr><td>4</td><td>Альтернативний кредитний скоринг</td><td></td><td>Роботиконсультанти</td></tr>
<tr><td rowspan="7">Послуги для підтримки ринку</td><td colspan="4">Портал і агрегатори даних</td></tr>
<tr><td colspan="4">Екосистема (інфраструктура, open source, APIs)</td></tr>
<tr><td colspan="4">Використання даних (bid data analysis, машинне навчання)</td></tr>
<tr><td colspan="4">Безпека (ідентифікація та аутентифікація споживача)</td></tr>
<tr><td colspan="4">Хмарне програмування</td></tr>
<tr><td colspan="4">Інтернет речей/мобільні технології</td></tr>
<tr><td colspan="4">Artificial intelligence (боти, автоматизація у фінансах,алгоритми)</td></tr>
</table>

Джерело: складено на основі [13].

Додаток В

Класифікація FinTech-послуг Ernst&Young

№	Категорії	FinTech послуги
1	Грошові перекази і платежі в режимі онлайн	Валютно-обмінні операції в режимі онлайн
		Платежі криптовалютою
		Грошові перекази за кордон
		Банки, що функціонують тільки в режимі онлайн, без підрозділів
		Небанківські грошові перекази
		Платежі за допомогою мобільного телефону
2	Фінансове планування	Інструменти онлайн-бюджетування і фінансового планування
3	Накопичення і інвестиції	Кредитування фізичних осіб фізичними особами без участі банків, платформи високоприбуткових інвестицій
		Інвестиції в платформи краудфандингового фінансування акціонерного капіталу
		Інвестиційне консультування та інвестиції в режимі онлайн
		Фондові операції в режимі онлайн
		Фінансовий беттінг у режимі онлайн
4	Грошові позики	Залучення позик із використанням P2P-платформ
		Залучення короткострокових кредитів у режимі онлайн
5	Страхування	Автострахування із застосуванням телематики (комп'ютерного дистанційного зв'язку), що дає змогу відстежувати поведінку водія
		Сайти для порівняння розміру страхових премій
		Медичне страхування з використанням пристроїв, що відстежують фізичну активність користувача

Джерело: складено на основі [13].

Додаток Д

Потенційні вигоди від FinTech-інновацій для економіки

Потенційні вигоди	Вплив на економіку
Децентралізація та диверсифікація (спостерігається внаслідок розширення конкуренції та покращення якості послуг)	Під час кредитування Fintech-інновації, такі як big data analysis і автоматизація видачі кредитів, зменшують бар'єри для входу на ринок. Послуга робо-консультацій уводить нових гравців у сектор управління активами, отже, може збільшити диверсифікацію залежно від розмаїтості використовуваних моделей. Теоретично застосування технології розподіленого реєстру могло б знизити концентрацію у процесі регулювання діяльності.
Ефективність (досягається завдяки сучасним технологічним платформам)	Послуги робо-консультацій та технологій, які спрощують функції бек-офісу, можуть зміцнити бізнес-моделі діючих фінансових інститутів. Машинне навчання і штучний інтелект можуть сприяти вдосконаленню процесів прийняття рішень, поліпшуючи моделі, які використовують фінансові установи та інвестори. Використання алгоритмів оцінки кредитоспроможності та інвестиційних можливостей дає змогу платформам працювати з відносно низькими витратами. Платформи FinTech-кредитування можуть знизити витрати на пошук клієнтів, транзакції і призвести до кращого розподілу капіталу. Технологія розподіленого реєстру може знизити ризики за рахунок скорочення часу розрахунків.
Прозорість	Збільшення і краще використання даних можуть зменшити асиметрію інформації на ринку фінансових послуг. Поліпшені дані можуть дати змогу створювати інтелектуальні контракти, які більш точно націлені на конкретні ризики, якими користувачі хочуть керувати. Кредитування FinTech і краудфандинг можуть об'єднати ринки домашніх господарств і бізнесу (сприяти появі малих та середніх підприємств без участі банків).
Доступ до фінансових послуг і зручність їх надання	Необанк дає змогу споживачам швидко й ефективно отримувати кредитні послуги та здійснювати покупки. Цифрова ідентичність і додатки на основі TPP можуть підтримувати поліпшену якість і доступність фінансових послуг для кінцевих користувачів. Робо-консультаційні послуги розширюють доступ до управління капіталом для домашніх господарств. Існує потенціал для розвитку екосистеми виплат для розширення доступу до оптових платіжних систем для небанківських організацій.

Додаток Ж

Потенційні мікро- та макроекономічні ризики FinTech-послуг

Потенційний ризик	Вплив на економіку
Мікрорівень	
Невідповідність термінів погашення кредитів	Невідповідність строків погашення може виникнути в результаті секюритизації або якщо кредитні платформи почнуть використовувати власний баланс для формування проміжних фондів
Ризик ліквідності	Діяльність FinTech зазвичай не пов'язана зі зберіганням грошей клієнтів. Наприклад, постачальники цифрових гаманців, як правило, беруть платежі з банківських рахунків. У результаті більшість кредитів FinTech не має достатнього забезпечення.
Кібер-ризик	Більш широке використання технології і цифрових рішень розширює діапазон і кількість точок входу, які можуть атакувати кіберхакери
Залежність від третіх сторін	Робо-консультування та FinTech-кредитування покладаються на сторонніх постачальників даних, які можуть бути сконцентровані в одному місці
Правовий / регулятивний ризик	1. У правовому полі існують питання правової невизначеності, пов'язані з FinTechінноваціями, такими як інтелектуальні контракти або роботи-консультанти. 2. Система державного регулювання є фрагментованою та суттєво відрізняється у різних країнах світу.
Бізнес-ризик критично важливих об'єктів інфраструктури фін. ринку	Якщо інноваційні платіжні і розрахункові послуги будуть переростати в критичні ІФР, загальні втрати в бізнесі можуть вплинути на надання критично важливих послуг і перешкодити їх відновленню
Макрорівень	
Системний ризик	1. Значні і непередбачувані збитки, понесені однією платформою FinTech, можуть впливати на інші. 2. Зростання автоматизації торгових може призвести до появи нових та непередбачуваних шоків на фінансових ринках.
Проциклічність	1. Взаємодія між інвесторами і позичальниками на платформах кредитування FinTech потенційно може мати значні коливання у настроях, аніж традиційне посередництво, оскільки раптове несподіване зростання непрацюючих кредитів може спровокувати кризу довіри. 2. Розширення доступу до дешевого фінансування може сприяти зростанню конкуренції між учасниками ринку і, як наслідок, зниженню ціни, що може призвести до перекредитування економіки.
Перевищення волатильності	1. Алгоритмічні торгові платформи можуть бути більш активними в періоди низької волатильності, але швидко йти з ринку в періоди його стресу, коли вимоги до ліквідності високі, і тим самим збільшувати волатильність цін на активи. 2. FinTech-агрегатори призначені для полегшення швидкого руху готівки навколо банківської системи залежно від зміни цін і відносних показників, що може збільшити волатильність банківських депозитів і, як наслідок, вплинути на банківську ліквідність.
Системне значення	1. Цифрові валюти і гаманці можуть самі витісняти традиційні банківські платіжні системи. 2. FinTech-агрегатори можуть стати за замовчуванням засобом доступу до банків і подачі заявок на нові банківські рахунки і кредити. 3. TPP має широкий спектр можливих застосувань, у тому числі відіграє центральну роль у клірингу і розрахунках.

Джерело: складено на основі [13].